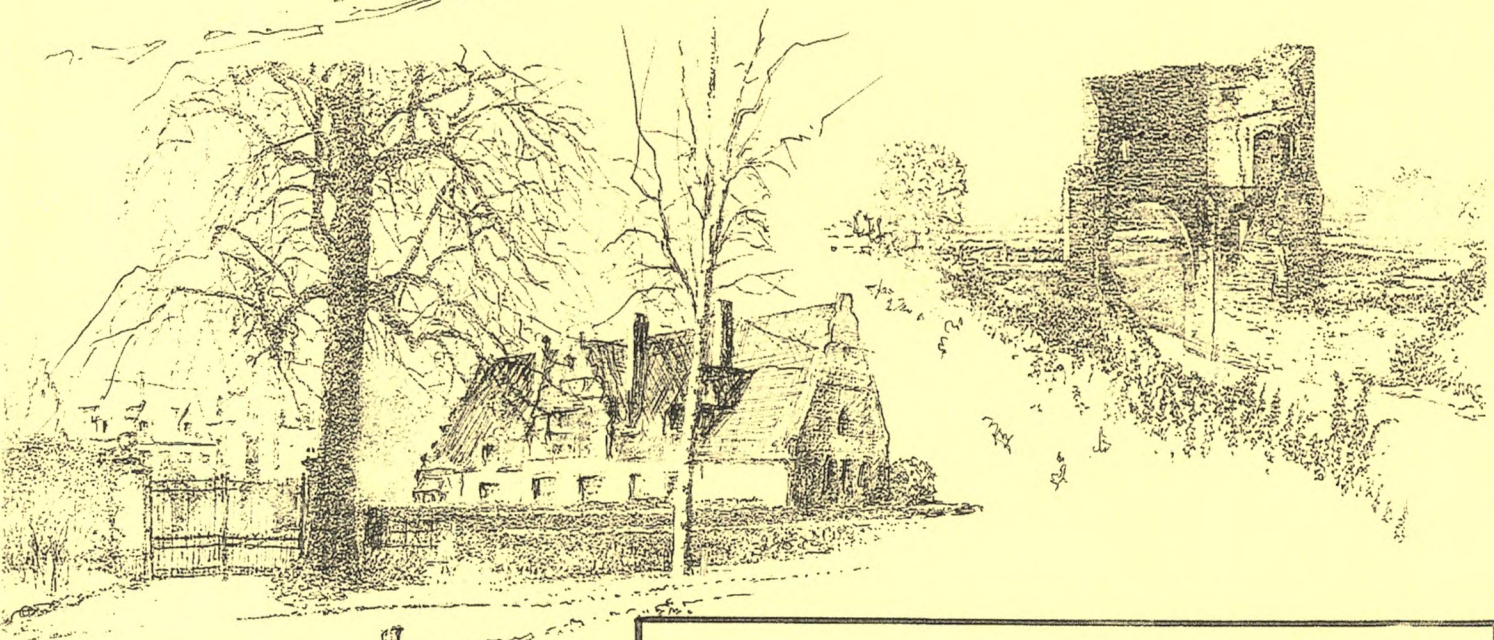

Heemkundige kring v.z.w. "de Semse"

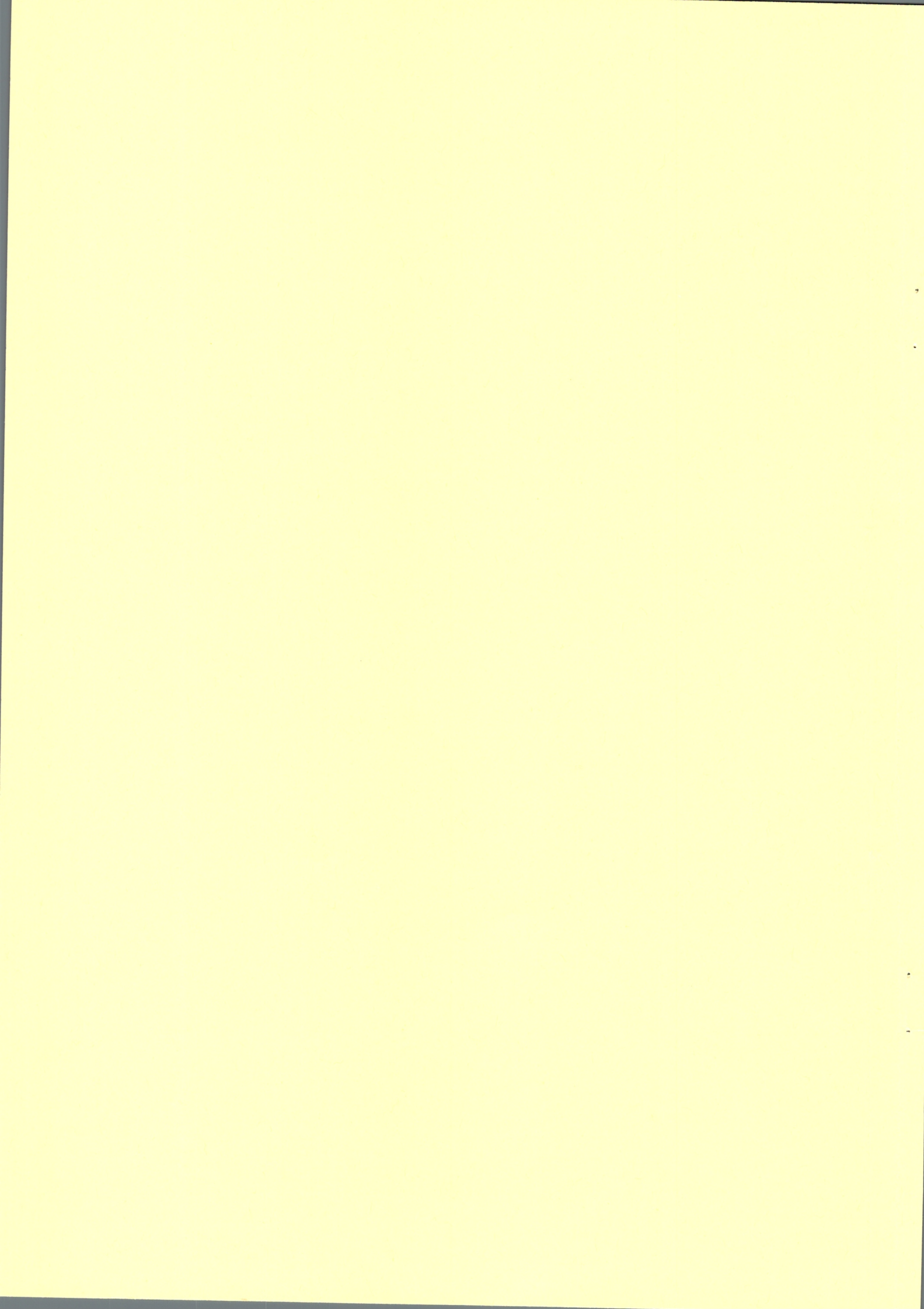

Erfgoedhuis "de Semse"
Schoolstraat 13/1 1980 Zemst

secret: Vredelaan 48 1982 Zemst
tel: 00.32(0)15.62.07.40
colette.vanderbeken@pandora.be

Colofon
De Semse kroniek
26ste jaargang
april – mei – juni 2010

Heemkundige kring “*de Semse*”
Vereniging zonder winstgevend doel
Opgericht in juni 1985
Ondernemingsnummer: 432.094.418
Bibliotheek/wettelijk depot: 27982

Erfgoedhuis “*de Semse*”
Schoolstraat 13/1 1980 Zemst
Secretariaat: Vredelaan 48 1982 Zemst (Weerde)
Tel: 00 32 (0) 15 62 07 40
e-mail: colette.vanderbeken@pandora.be
www.bloggen.be/desemse
www.Zemst.be

Norbert Van Eyken, erevoorzitter
Mannaerts Fons, erevoorzitter

***

Louis Van Relegem, voorzitter
Floridor Staf, o/voorzitter
Vanderbeken Colette, secretaris
Buelens Paul, bestuurslid
De Blander Walter, bestuurslid
Debroeck Roger, bestuurslid
Lambrechts Agnes, bestuurslid
Vermeulen Marie-Louise, bestuurslid

Verantwoordelijke genealogie/paleografie
Lambrechts Agnes
Loosen Libert

Redactie: Vanderbeken Colette
Fotografie: Mannaerts Fons en Minnes Alida
Digitaal: Loosen Libert

Lidmaatschap	€ 20
Steunend lid	€ 40
Erelid	€ 50
Advertenties	€ 50

(adverteerders ontvangen gratis de Semse kroniek)
Het lidmaatschap geeft recht op: de Semse kroniek x 4
De nieuwsbrief x 12
Toegang tot voordrachten, lezingen, tentoonstellingen, enz.

Verantwoordelijke uitgever: heemkring “*de Semse*” – Vanderbeken Colette D/2005/2.
De auteurs zijn verantwoordelijk voor hun publicaties.

Voorwoord.

Vandaag ziet gisteren, 25 jaar Heemkring "de Semse"

In de zomer, op 26 juni 1985 werd in de Schranshoeve de heemkundige kring boven de doopvont gehouden en kreeg de naam "de Semse" vzw.

De stichters van het eerste uur:

Gerda De Smet, Ton Kardux, Jan Keppens, Van Eyken Norbert, Roger Van Kerckhoven, Georges Van Vaerenbergh, Renaat Van Vlasselaer, Colette Vanderbeken. Voor de gemeente Zemst: Pascal Van Dommele, André Vandermeiren, Louis Van Relegem.

In 1993 werd Staf Floridor, Paul De Boeck, Elisa De Boeck, Walter De Blander in het bestuur opgenomen.

In 1998 werden Alfons Mannaerts, Dominique

Tuyaerts, Marie-Louise Vermeulen, Roger De Broeck, Nanou Stas en André Boschmans lid van de raad van bestuur. In 2004 werd Paul Buelens raadslid en in 2007 werd Agnes Lambrechts lid van de raad van bestuur en verantwoordelijke van de genealogie samen met haar echtgenoot Libert Loosen. Louis Van Relegem werd voorzitter in 2010. Norbert Van Eyken was voorzitter van 1985 tot 1999, Fons Mannaerts van 2000 tot 2009, beide zijn vanaf nu erevoorzitter.

In 25 jaar tijd kan er heel wat veranderen in een dorp zoals Groot-Zemst waarvan de deelgemeenten Elewijt, Epegem, Hofstade en Weerde en de parochie Laar deel vanuit maken. Hele straten veranderen van uitzicht, oud gevels worden gesloopt voor nieuwbouw en een stuk overlevering verdwijnt met bejaarde dorpsfiguren.

Evenlang al ijvert heemkring "de Semse" om al dat historisch erfgoed te bundelen, te begrijpen en te bewaren voor de volgende generaties. De materie is zo omvattend dat er steeds handen te kort zijn om de projecten voor hun volle inhoud af te werken. Bij dit lustrum wil de heemkring niet achterom kijken, maar zich concentreren op het grote gebied dat nog te wachten ligt op heemkundige ontginning.

Inhoud:

voorwoord

Praatcafé over "dialect" te Groot-Zemst

Zemstse families in de eerste helft van de 17de eeuw

Erfgoeddag 25/4/2010 - 101 maal misleid "Fake"

In de reeks belangrijke personen – Georges Debunne

In memoriam – Pastoor Jos Boven

Praatcafé "Trage Wegen"

De oorlog in Europa – Duitsland en Rusland tegen Frankrijk, Rusland en Engeland

In memoriam – Irene Cloetens

Juni 1985 – juni 2010. Zilveren jubileum Heemkring "de Semse"

Uitstap naar Delft en Brielle de 26 juni 2010.

oooooooo

Praatcafé over “*dialect*” te Groot-Zemst op 12/4/2010.

Colette Vanderbeken

In 1925 werd het Instituut voor Vlaamse Toponymie opgericht dat startte met het verzamelen en onderzoeken van Vlaamse plaatsnamen en in 1947 werd de naam veranderd in Instituut voor Naamkunde. In 1975 kreeg het de naam van Instituut voor Naamkunde en Dialectologie.

Sinds de jaren 1960 zijn door de snelle maatschappelijke veranderingen de dialecten onder druk gezet, maar naarmate iets verdwijnt, neemt het aan belangstelling toe.

Een rijk geschakeerd dialectisch lappendeken bedekt Vlaanderen, het wordt generatie na generatie mondeling wordt overgeleverd en de dominantie van het Frans heeft ervoor gezorgd dat de Nederlandse dialecten beter bewaard bleven.

Voor Groot-Zemst zijn er drie verschillen: Zemst, Eppegem en Weerde gelijke op elkaar, Elewijt leunt aan bij Perk en Kampenhout, Hofstade is de jongste gemeente, het was een gehucht van Muizen.

- A   **Aarzak**   =   **vals spelen**
Godvérdoemmê, goae sên aarzak; g'êd ie nog nê m boek kaatên oep àà schoeët liggê
Abbak =   **scheur kledingstuk**
A' gê mê àà vuschoeët in dê pinnêkesdraad bleefd angên, es ér nèn abbak oeët
Afblotten   =   **verf dat afbladerd**
Van da focht in dê muur blot dé verf noeijg af
Afluizen   =   **aftroggelen**
Dé Malinwae éet dê Reesing wee nê kieé afgeloeêsd
Aftoeken   =   **afranselen**
Ik toek àà av, é maat, a gâe mé ni gérust loét
- B   **Bamis**   =   **Sint-Bavomis**
Tot mé Baamis kundé nog àà véldsalòò zòò
Batteklang   =   **rommel**
Dé gieêlêm battêklank
Bedressen   =   **bespatten**
Dut dé plaffétuuren és toe, andérs zèn dê roeête wee bédrest
Beggeren   =   **wroeten**
Ààfd oep mé beggeren, of goê bènée in dê zeetêl liggê
Bekantig   =   **pikant**
Déé soep és vrieêd békantêg; 'k pààs da g' oeëtgêschooovê zêt mé àà pééperbus
- C   **Change**   =   **geluk**
Àà kik sjàans da 'k geluk àà
Chançard = **geluksvogel**
Goae sé sjansaar! Altae proases met dê pronéstik

Cliche = stukje haar
'k zal àà nè kiejê bae àà klisje pakkên, a' g' çàà ni fuugt
Curieuzeneus = nieuwsgierige
Nê kërjeuzêneuzèmostaatpot
Conterverkeerd = tegenovergesteld
A' gè daa iet aan vraagt, es 't altaej kontérvêrkieérd

D Dempig = zwetend
Loet mae wa ruste, wand ik zén effénaf dempêg van dêê mossêlê!
Deudoen = verder doen
Ê zieêr bieên ov ê goe bieên; gè zét êr toch mé moeête deudoen
Dukken = bukken
Zie nè kiejê daa achter onder dên avank, of daa gieên moeêzê zittê goeaj kund àà goe bukken
Dure de comprenure = moeilijk begrijpen
Ik êm àà da fandaag al zeekeer vier kiejêre gêksplikeet, gè zê nèn guurdêkomprênuur
Drache = regenvlaag
Dê nasjonaalên drasj

E Egalig = gelijkvormig
Dààne kent êr iet van, va zèneên ov oem te doen, alles lèè soeê scheên ieêgaalig
Elzenteer = haagbeukhout
Allieên mê élzenteêr kundê schoeê snààwêrk maakê
Ermoei = armoede
Ermoej troêf
Euken = jeuken
Êr staa gêschreevên en gêdrukt, da gè moe krabbe waarda dukt
Extrement = muziekinstrument
Zê ston daa schoeên tê schildêrên in dê sjestoet; z"àà eur êkstrêmênt toeês laatê liggê

F Fabrie = bakkebaard
Vû in dêê komeedê tê speelê, kreeg êm valse fabriekêz oepgêplekt; da parteedê wad ààvêr
Fermesjel = fermicellie
Wa ferêsjel in dê soep, vu zê béêtêr tê binnê
Flicijn = reuma
Dên doektoor éé gezèet da'kmê flisoaejn gieê spek nè mieê mag eetê
Floe = wazig
Allês floe zien
Foteul = fauteuil
Dud àà bottên oeêt a' g'in dê foteul kroêpt

G Geelogen = zich vervelen
Êk zit nè gieêle naadênoen té gééloeêgen
Gelegans = helemaal
Gieêlegans gêdaan
Geroktheid = beroerte
Sins dêê gêroktaed éét en gieên bewààd nè mieê in zaen vingêrê
Geulgeren = gorgelen
Er iet vû tê gulgêren a'gê zieêr aan àà kèèl êt
Gremelen = glimlachen
Wa sittê daa tê grèèmêlen achtêr maene rug é

- H** Halvegat = gedeeltelijk
Alléz alvêgat doen
Hellekoker = helikopter
Ie komt êr ie altaed ieêné mê sê klààn ellékookêrkên oovêrgévloogê
Hoverjerig = hovaardig
Met da klieêd parteet zê veul bèètêr, en z'ês nog neêvêjèèrêger boae
Hopeling = langwerpig kussen
Az êk 't bêt oepmaek, schur dên uuêpelink oek wad oep
Hum = hemd
Êmsmààvê of dê mààvê van àà um
- I** Inblijven = sterven
Ae ês êr ingêbleevê
IJzemaal = roest
Komt mé àà zondagse klieêre ni teegên oaezêr of g'angt vol oaezêrmaal
IJsstoel = slee
Oêlt dên oaesstoel al maa van dê zoldêr, want zê geevê pakke snieê vù mèrgevruug
Interrupteur = schakelaar
't êz vruug doenker, doêt licht aen met ééntêrupteur
Inschijten = instorten
Dên ùpper éz ingescheete met dat êm t' oeêg was.
- J** Jade = uitroep ongeloof
Jaadê woae àà da gèpààsd!
Jak = zweep
As 't pjèèd ni foeêts en wil, dên sllaa 'k nê kieê mê maen zjak
Jetfeer = klimop
jetfeer groeijt glêk en wolk
Juksel = jeuk
'k êm juksel
Just = zopas
'k êm zjust gèzéét da gê mê moeêt gêrust laatên
- K** Kabbernauw = stoofvlees
Mé eppêgoem kermis aatê waelê vruggêr stoemp, ééten en wùtelkêz en kabbèrnàà
Kaffeeklets = koffiekrans
De vrààlie ààfen kafféklèts
Kalant = klant
Da winkêlken oep dên oek, éé frieêd veul kalantê
Kakschool = kleuterklas
Dê schoolmêstèz van de kak'school
Keeskrol = haarkrol
Maen zustêr a keeskrollékês
- L** Leeke = overhemd
Eur leekên es geduurêg voeêl
Lebbekak = verwend kind
Ik was vruggêr nê lèbbekak
Letterziele = stomdronken

Lêttêrziele zoaen
Loet = slechte luim
Last van loet é hêmmen
Lorejas = plager
Du nê kieê ni soeê kindêrêchtig

M Manslie = groep mannen
Dê manslie zaatê rêchts in dê mis
Mennegat = toegang tot een stuk landbouwgrond
Het mênnegat léé wa lieêger as dê rest van dê wàà
Meuttesleper = handelaar in vee
Mê goên mê onze stier naad dê mùttésleêper, nàà dat êm nog ni t' aat és
Mozegat = gootgat
'k onzên trààrink mê t' waater es meegêspult du t' moozêgat
Mugetke = meiklokje
Dê mugèkès zèn oeêtgêbloemd teegê dên ieêste màà

N Nuuf = nieuw
Z'ês gieêlêganz in t' nuuf
Nugger = kwiek
Da'z ê nuggêr mùtteke
Nijnoog = ontstoken oog
'k pààs da 'k noaeoeëg êm van dààné káàve wind té ràà.
Nadenoen = namiddag
'k zal in dé naadénoen oem en uur of twee éz afkommê
Nieverans = nergens
Zoeê é schoeê koejkên êm êkik nog nievêrans ni gêzien

O Obleeg = omlaag
Dut dê rolz êz oemblieêg
Onderleggerke = bierviltje
Langd ês wad ondêrlêggeêrkez andêrs moks dààné koka plêkken oep t' taafêl
Opschinken = koffie maken
Wil êk ê zjattéké kaffé oepschinkê mê ê patteekê?
Overanderendag = om de twee dagen
Oep ieênen dag oovêrdweer gêree naad ê zieê.
Over t' lest = onlangs
'k êm Zjulja oovêrlêst nog gêziem, maa zê dee da sê mae niê ên kendê.

P Paletot = mantel
Da's nê schoeênê paltoo; da's zeekêr nênen dierê
Peedel = halssnoer
Z' àà zoeê nê sjikkê, lange péédêl aan, da sê droae, vier kieêre ront eurê nek kost dròò.
Piedestal = verhoog
Iemand oep nê pjeedêstal zette.
Pjeed = paard
T'ês pjeêrekoeêrs.
Pompaf = doodmoe
Naa da toeêreké da mê geloêpen émmê, waz êk poemaf

- R**   **Rakkenjak** =   **moersleutel**
Met dê rakkênzjak kundê pêkan alle voaezê loskroarjgê zondêr fors tê zéttê
Reskens =   **eventjes**
Ik goêm maa rêskês binnêkommê
Ribbedebie =   **stiekem verdwijnen**
Ribbêdêbie zoaen.
Rimram =   **zinloze praat**
Gê zàà beêter dàànê rimram vù àà ààvê.
Rijder =   **mannelijk konijn**
Ràartoed van dê kornoaenen
- S**   **Scheurbeuk** =   **ontsteking koorts**
Scheurboeêjk
Schramoele =   **verbrande steenkool**
M'émme vazlêêvê zoeêveul schramoeêlên oep dên oepree gêkapt, dat êr gieê spirêkê nê mieê ên groeijt
Schree =   **grote stap**
Deê pak mé eur kutê binkês schreenê glaejk nê groeêté vaent
Semmelen =   **vervelend praten**
Zaddê ni bèètêr wa foeêts doe'm, ploêts va zoeê té sêmmelê
Slagverkee =   **telkens weer**
Zê zééd altaet de 't nê mieê zal gêbeurê, maa as 't dên zoeê vèer es, du sê 't slagvêrkieê vênêér
- T**   **Tantist** =   **tandarts**
Dên tantist zèèt da 'k maen tennê bieêter moeêt koêse
Taffelen =   **dralen**
Eulê zjang, dàànê kan nogal és taffêlên
Temst =   **vergiêt**
A' gê dé savoeês gêsnee êt, moeêrre dê stukkên ieêst goe wassên in dên téemst
Tietentol =   **klein petje**
Ni allieên dê schildêrs, maa oek dê Fransê êmmên ên titêntoêlêkenoep.
Tumper =   **bloemmengsel met water**
Tumpêr de sààs van de kortlêttên wàa.
- U**   **Ussel** =   **bussel**
'k geef dé konoaenê nê goejên ussêl ges.
Uitree =   **uitrit**
Oeêt'ree
Uitmergelen =   **uithongeren**
Ziet da g'àà ni loêd oeêtmergelê, mê soeê woaenêg t' eetê!
Uitkeren =   **uit borstelen**
'k goên ieêst 't oeêz oeêtkéêrê, veu da 'k mé nat dun
Uitkuieren =   **te hard gebakken**
't vêrkêsvlieêz êz èt gêbakkên ên gieêleganz oeêtgêkojjêrd
- V**   **Vagelings** =   **onduidelijk**
'k ém vaagêlings géziem

Vantijd = soms

Vantoed gaa sê naa eurên tip, maa foaetêtelaejk ês da ni tikkês

Verdisterweren = verwoesten

Met dat dèè mollên onze gazon émmên oemgêwoeld, ês êm nàà gieêlegans vêrdistêrweed

Verfke= kleurpotlood

Met da sè zoeê schoeêijn kan kalkeêren, émmé vêrkês gekocht vù eurê Sintêrklaas

Veuplaats = woonkamer

As êr volk komt, zittê m'in dè veuploêts, maa vù dè rest kômmê woaelê daa schies ni

W Wielekeszuiger = uit de wind achter fietser fietsen

Zoêtêmelk, da was n^en échtê willêkeszoeêgêr

Wijm = wis

In dè bêmmênê vlak teege 't waatêr emmê nêem bos woeaemê gêzèt

Weveneer = weduwnaar

Dê weevênêér éé fênêér kénis va fleë wèèk

Wuffel = pukkel op de huid

'k êm wuffelkêlkêz oep maem bûst ém mae veuroeêd, van tê lank in dè zon gêleegê t'êmmê

Wood = woord

't leste wood moeêtên êmmê

Z Zeeptrien = futloze ijdele vrouw

Zieêp'trienê

Zog = moedermelk

Met dat dè voeê gieê zog ên àà, émmê dè kûrnaejnkês met dè fles moeêtê groeêtbringe

Zwier = schommel

Zwierd êz oep dè riskêskandier

Zwos = zwoerd

Loet dè zwozzêkês van 't sêk maa liggê vù dè kat

Zwet = zwart

Iemand zwêt maakê

Zemstse families in de eerste helft van de 17de eeuw.

Roger Van Kerckhoven

De ramp van 1592.

Tijdens de godsdienstoorlogen vanaf 1560 bleef de parochie Zemst van het meeste onheil gespaard. Buiten het vernielen van wat kapelletjes en kruisen, viel het mee. De parochie was heel tolerant. Wat in Vilvoorde of Mechelen niet kon, mocht hier wel. Meerdere keren was het centrum van Zemst het toneel van hagenpreken. Zelfs bij de verovering van het calvinistische Mechelen, kreeg Zemst niet te lijden. Toen iedereen dacht dat het ergste voorbij was, gebeurde niemand nog verwacht had.

Het was in de zomer van 1592. De dieverijen van rondzwerfende huurlingen waren de boeren gewoon. Ook deze keer hadden de parochianen moeite om kippen en varkens te beschermen. Ze kwamen uit Muizen, een horde plundersaars die niets ontzagen. Deze keer kreeg Zemst het zwaar te verduren dan in het omliggende. Waarvan en waarom, dat is onbekend, niemand liet enige beschrijving achter. Nog erger dan wat ooit de Noormannen hadden verricht, viel Zemst ten deel. Het bleef niet bij plunderen, geen enkel gebouw ontsnapte aan brandstichting. Of er vermoord werd, in zulke omstandigheden kan het moeilijk anders. Heel Zemst liep leeg, alles was verwoest, geen mens kon er nog wonen. Zemst werd een spookdorp. Al wat nog enigszins bruikbaar werd gestolen. De ravage was zo ingrijpend dat alle officiële leven stil viel.

Van de volgende tien jaar zijn geen documenten terug te vinden. Er was geen pastoor meer en wat gebeurde er met pastoor Boulblick? Er werden geen cijzen meer ontvangen, Er werd geen huurgeld meer betaald. De meeste inwoners waren verhuisd naar de omliggende dorpen. Een grote groep ging naar Mechelen wonen.

In 1603 werd pastoor Baecx aangesteld als pastoor van Zemst, er zijn geen of weinig gegevens van hem terug te vinden in de registers. Tussen 1604 en 1614 werden 10 doopsels ingeschreven. We kregen de indruk dat de koster invulde volgens wat hij zich herinnerde, het waren vooral de pachterfamilies die werden vermeld.

De wederopbouw gebeurde met afbraakmaterialen, tot vandaag zijn daar sporen van terug te vinden. Zemst kende een gedaanteverandering, vooral het centrum werd uitgebouwd met stenen huizen. Er was geen luxe, de pachthoven moesten functioneel zijn. De opbrengst van voor de verwoesting, zou in geen decennium geëvenaard worden.

Rang en stand.

Wie een stamboom opstelt, droomt van een voorouder die aan de top stond. Dat is mogelijk maar het aantal edelen in de parochie Zemst kon men op één hand tellen. In de eerste helft van de 17de eeuw, kan geen enkele Zemstenaar adelbrieven voorleggen. Wie tot de pachtergemeenschap behoorde, stond aan de top. Toch valt er een onderscheid te maken, tussen pachters en pachtters.

Sommige familienamen kunnen niet direct tot een bepaalde stand verbonden worden, "*Van Steenwinckel*", "*Van Relegem*" kon heel gewoon zijn of tot de top behoren.

Officiële functies werden niet altijd door de plaatselijke bevolking bekleed. De meier was de hoogste rang bijgestaan door schepenen.

De meierfamilies.

De familie "*Van Steynenmolen*" leverde de 1ste meier in de 17de eeuw. Godevaert Van Steynenmolen was burgemeester geweest in het calvinistische Mechelen. Hij viel er in ongenade. Blijkbaar was dat geen beletsel om in Zemst meier te worden. Wie in het huwelijksbootje kon stappen met een telg uit die familie, kreeg onmiddellijk aanzien.

Met evenveel aanzien was de familie "*De la Rue*". Zij bewoonden een pachthof in de Hoogstraat. Via de familie Engels kwam het hof later in handen van de familie Meysmans die het tot voor kort in handen hielden.

De familie "*Loerants*". Hieronimus Loerants was drossaard in 1633. Hij woonde in een groot huis in de Kloosterstraat, nu beter gekend onder de naam "*het klooster*". Het noemde: "*Loerantshuis*". Hieronimus was getrouwd met Catherina Quisthout, dochter uit een gerenommeerde familie. Ferry Loerants was meier van de graaf van Grimbergen in 1628.

Familie "*Van der Heyden*". Deze familie stond een trapje lager in het sociaal leven. Carolus Van der Heyden bracht het tot "*vervangend meier*" in 1648. Als vooraanstaand pachter, ooit koster en schoolmeester, was deze familie verwant met al wie enige naam had.

De parochieleiding: pastoors.

- 1603 pastoor Adrianus Baecx
- 1617 pastoor Antonius Rodriguez
- 1618 pastoor Judocus Blicck
- 1624 pastoor Franciscus Van den Bossche

De rijkste familie.

Op het kasteel Relegghem woonde Livio Invrea en zijn vrouw Anna Maria Helman. Het kasteel was eerder hun buiten verblijf, ze woonden en leefde in Antwerpen.

De burgerij.

Hoewel de meiers de meeste macht hadden, het bleven ambtenaren, ze werkten in dienst van de heren. Misschien stak de familie Verhaeren boven die groep uit. Meiers waren zelden autochtonen, de familie Verhaeren was dat wel. Hun aanzien werd door generaties opgebouwd, zowel in Eppegem als in Zemst. "Magister" was de officiële aanspreektitel van Antonius Verhaeren, hij was meester notaris in Zemst. Hij was getrouwd met Cornelia Van Steynemolen, een voorspelbaar huwelijk. Ze woonden in het centrum, aan "de Casseye", nu de N1 (aan de Bovenweg).

De voorstelling en de volgorde van de families is op willekeurige basis.

- ❖ Meier Loerants kon steeds rekenen op zijn trouwe dienaar Joannes Van den Bloke, schepen aan de bank van Grimbergen.
- ❖ Het geslacht Alcus, komt uitsluitend in die periode voor. Bij de geboorte van Maria, dochter van Georges Alcus en Antonia Steynemolen, was Maria Huens meter, een rijke Mechelse dame. Een nazaat van de oprichter van het kapittel van Sint-Rombouts werd te Zemst gedoopt. Joannes Sellaer en Joanna Van der Vin waren de ouders.
- ❖ De familie Van Steenwinckel is eveneens een van de oudste geslachten uit Zemst. Verwant met de Van Relegghems, bleven sommige takken dat prestige behouden. Dat was duidelijk bij het doopsel van Nicolaes. Vader Matheus Van Steenwinckel en moeder Elisabeth Van Steynemolen kozen voor doopgetuigen Nicolaes Merstraeten, afstammeling van notaris Merstraeten en Digna Machtens.
- ❖ Bij de naam Lauwers was een tak die de aandacht verdient. Joannes Lauwers kreeg het voor elkaar om zijn dochter Joanna te laten, bij haar doopsel, door Joannes Quisthout en Joanna van Berthem. Het was een hele eer om een peter of meter uit de hoogste kringen te krijgen. Die' voorname heren en dames aanvaardden de peter of meterschap maar lieten zich vertegenwoordigen. De pastoor noteerde "*in nomine*", in naam van.
- ❖ Het eerste doopsel dat pastoor J. Blicke toediende, was meteen speciaal. Sebastiaan werd als onwettig kind boven het doopwater gehouden. Joannes Austreus (hij stamde af van een Franse tak) en Maria Antony waren van het foute geloof. In Holland was hij bevriend geraakt met de afvallige tak van de "*Van Steynemolens*".
- ❖ De naam Daems is rond 1800 meermaals verbasterd tot Doms. Guillelmus Daems en Barbara Van Steynemolen woonden in het kerkstraatje tegenover de oude pastorie. Hun zoontje Christoffel had als peter Christoffel De la Rue en meter Margareta Van Steenwinckel.

- ❖ Jacoba, dochtertje van Jacobus Cuytens en Catherina Van Steynemolen werd bij haar geboorte rijkelijk omringd. Mattheus Van Craesbeeck, als peter vertegenwoordigde Joannes de Berghes uit Grimbergen. Joanna Van Steynemolen was meter. Het lijkt erop dat de familie Van Steynemolen overal bij betrokken was.
Joannes Cuytens woonde waarschijnlijk dicht bij de kerk of misschien was hij koster. Hij was vaak peter van kinderen waarvoor geen andere peter beschikbaar was.
- ❖ Joannes Van den Heuvel was een van de grootste pachters van het dorp, hij was getrouwd met Margareta Keyzers (De Keyser). Het gezin pachtte het pachthof Releghem van het gelijknamige kasteel Releghem. Het pachthof werd heel lang beheerd door de familie Van den Heuvel. Ze werden hiervoor bedankt door de vorige eigenaars, het geslacht de Carondelet. "*Vrouwe Maria de Carondelet, decanesse in het klooster in Munsterbilzen*" kwam speciaal naar Zemst om meter te zijn voor Carolus Van den Heuvel.
- ❖ Woonde de familie Van der Beke op het "*Hof ter Beke*"? Het pachthof "*de verbrande hoeve*" aan de Kesterbeek in de Laerestraat. Al in 1614 woonde daar Jacobus Van der Beke en Elisabeth Gast, ook hier was Maria de Carondelet, als meter, aanwezig op het doopfeest van Joanna Maria Van der Beke.
- ❖ Philippus Le (de) Roey had zijn stand behoorlijk verbeterd door te huwen met Guillelma De la Rue. De verfransing van zijn naam had waarschijnlijk te maken met zijn huwelijk. Enkele generaties later was het gewoon Van Roey.
- ❖ Het roemrijke geslacht Berthout was al lang in de vergetelheid geraakt. Toch werd in 1649 te Zeist een nakomeling geboren met de naam Bartholomeus Bertholt, hij huwde met Cornelia Janssens. Ze lieten hun dochter Carola dopen. Henricus De la Rue en Maria Keldermans waren de doopgetuigen.
- ❖ De familie De la Faille was een begrip in Mechelen. De pastoor noteerde "*was erfgenaam van Joannes van Nassau jr.*". Deze familie had ook zijn oorsprong in Zemst. Jacobus De la Faille was getrouwd met Anna Bessemeers.
Hij was verwant aan de beroemde wiskundige.
- ❖ In het begin van de jaren 1600 maakte de familie Leemans zich klaar om aan de top te geraken. Beredeneerde huwelijken speelden daarin een grote rol. Nicolaes Leemans huwde Catharina Stevens. Ze waren bevriend met de familie Van der Heyden met als doel een trapje hoger op te geraken.

We mogen uit belangrijke peters en meters niet altijd de stand van de familie schatten. Voor het personeel van een pachthof, hadden de pachters de traditie om bij

Vreemd bloed.

Trouwen met vreemdelingen is van alle tijden. Taal noch zeden waren een beletsel. Over het algemeen waren dat geen zwervers maar huurlingen met standing. Vooral in het begin en op het einde van de 17de eeuw was de immigratie opmerkelijk. De pastoor noteerde de nationaliteit niet van de inwijkelingen, trouwens ze waren al ingeburgerd voor ze trouwden in de parochie.

- Wanneer vestigde de eerste "Pica" zich in Zemst? Dat moet rond 1600 zijn. Pica betekent ekster in het Spaans. In 1604 werd Catherina gedoopt, dochter van Jacobus Pica en Catherina Buys. Verschillende gezinnen droegen de naam. Later veranderde de pastoors de naam in Picaes, Picaers... tot Piekaerts, zoals hij nu nog voorkomt.
- Henricus Pantecras werd de man van Anna Bosmans. Misschien ook van Spaanse afkomst. De nakomelingen verspreidden zich zowel in Epegem als in Zemst.
- De Italiaanse heer van Releghem bracht personeel mee die zijn taal verstond. Joannes Michael Mares werkte als knecht op het kasteel. Met de naam van zijn echtgenote had de pastoor het moeilijk, hij vulde in: Catharina Joelief.
- Franciscus Roberti werkte ook op het kasteel. Hij huwde met Maria Bulens en Maria Brasseliers. Later verhuisden ze naar het kasteel van Humbeek.
- Georges Alcus getrouwd met Antonia Van Steynemolen is geen Vlaams klinkende naam.
- Dionius De Ronde die we nu kennen als De Ron, blijkt van Franse afkomst. De pastoor vermeldt dat hij de naam heeft veranderd in De Ron. Hij huwde met Maria Daems wat erop wijst dat hij een zekere opvoeding had.
- Egidius Huery en zijn vrouw Juliana De Racroey waren Fransen. Ze komen alleen voor in 1634.
- In 1617 huwde een Spaans koppel: Joannes Baptista Chabaria en Francisca Rodrigues. Misschien was het familie van pastoor Antonius Rodrigues.
- De Spanjaard Henricus Tiesta huwde met een plaatselijke bruid: Barbara Pasteels. Hun kinderen werden te Zemst geboren en zette het geslacht voort.
- Het gezin Paschalis le Micle en Maria Guitier, van Franse afkomst lieten zich slechts eenmaal inschrijven in de registers.

Vanaf 1620 maakte de pastoor melding van "nooddopen". Ongedoopte kinderen mochten niet in gewijde grond begraven worden. Hoewel men ons geleerd heeft "*dat iedereen mag en moet dopen*", bleek dat toen niet de gewoonte. De dorpsherders maakten afspraken met de gelegenheid vroedvrouwen. Daar het doopsel zo vlug mogelijk na de geboorte plaatsvond, konden de moeders de plechtigheid niet bijwonen. Het kind naar de kerk brengen was voorbehouden aan de meter. Bij onverwachte bevallingen was dat onmogelijk. In de meeste gevallen deed de vroedvrouw als voorlopige meter dienst.

In de lijst van de vroedvrouwen* tot 1650 waren er twee die echt gespecialiseerd waren en daarom het meest gevraagd werden.

Anna Cnaeps 1620
Barbara Van Steynemolen 1631
Maria Meysmans 1644
Sara Van den Bruel 1645
Elisabeth Willems 1648

Catharina De Haen 1630
* Catharina Clotmans 1640
Christina Marg. Vertommen 1644
* Catharina De Grooff 1645
Joanna Van der Beken 1650

In de registers staan namen die tot de verbeelding spreken.

Op 4 september huwde Petrus Van der Heyden met Joanna Van de Vondel. Dat betekent niet dat ze verwant was met de dichter die dezelfde naam draagt en in die periode leefde.

In 1642 doopte de pastoor Joannes Barbie, zoon van Carolus en Jacoba Symons. In die tijd kon men ook niet van naam veranderen. Joannes Platteborse droeg die naam zijn leven lang en gaf hem ook door aan zijn kinderen.

Alfabetische lijst van families tussen 1600 en 1650.

Abrahams Joannes x Pesseels Petronella	1641
Abrahams Joannes x Rolle Margareta	1618
Adriaens Henricus x Tiesta Maria	1622
Adriaens Henricus x Van den Bruel Elisabeth	1629
Adrieans Henricus x Van Relegem Maria	1614
Aelbrechts Joannes x Hermans Quintina	1627
Albrechts Joannes x Meuldermans Anna	1643
Alcus Georges x Van Steynemolen Antonia	1614
Andries Antonius x Bulens Elisabeth	1650
Andries Nicolaes x Pereleers Joanna	1643
Andries Stefanus x Clotmans Catharina	1617
Andriessens Andreas x Andries Anna	1620
Austreus Joannes x Bacheliers Philippa	1622
Austreus Joannes x Van Asbroeck Catharina	1619
Austreus Petrus x Vinckx Joanna	1642
Austreus Petrus x Vranckx Joanna	1647
Balemans Carolus x Van der Heyden Christina	1650
Balemans Jacobus x Van Hulsen Anna	1616
Barbie Carolus x Symons Jacoba	1642
Bertholt Bartholomeus x Janssens Cornelia	1649
Besemans x De Wilder Magdalena	1620
Blieck Jacobus x Ingels Elisabeth	1617
Bloockmans Nicolaes x Van den Brande Catherina	1634
Booms Walterius x Andries Anna	1643

Bosmans Adrianus x Bosmans Elisabeth	1642
Bosmans Adrianus x Pantecras Elisabeth	1632
Bosmans Carolus x Verhosen Catherina	1627
Bosmans Cornelis x Daems Anna	1638
Bosmans Egidius x Verhelpen Anna	1630
Bosmans Henricus x Buysers Anna	1641
Bosmans Marcus x De Wilder Margaretha	1614
Bosmans Rumoldus x Van Beveren Catharina	1615
Brouwers Mattheus x Tiesta Elisabeth	1625
Bruysegom Petrus x Hermans Barbara	1637
Bulens Carolus x Pantecras Anna	1620
Bulens Joannes x Daems Anna	1617
Bulens Nicolaes x Stevens Martina	1618
Bulens Rumoldus x Albrechts Maria	1646
Bulens Rumoldus x Albrechts Maria	1649
Cauwenberchs Henricus x Hermans Margareta	1622
Ceuleers Jacobus x Hasenberchs Margaerta	1648
Ceuleers Nicolaes x Saffoet Barbara	1642
Ceulemans Nicolaes x Stevens Catharina	1614
Ceulemans Nicolaes x Van Linden Anna	1634
Ceulemans Nicolaes x Van Linden Anna	1636
Ceuppens Nicolaes x Jacobs Philippa	1619
Cnops Joannes x Tambuyser Joanna	1618
Cordemans Everardus x Pica Anna	1640
Cordemans Petrus x Adriaens Catharina	1645
Cordemans Petrus x Van Relegem Maria	1643
Craen Nicolaes x Cuytens Catharina	1650
Cuypers Paulus x Bloms Anna	1622
Cuytens Jacobus x Van Steynemolen Catharina	1628
Daelemans Joannes x	1614
Daems Guillelmus x Van Steynemolen Barbara	1627
Daems Joannes x Persoons Elisabeth	1640
Daems Joannes x Van Steenwinckel Maria	1612
Daems Martinus x Andries Elisabeth	1638
Daems Martinus x Andries Elisabeth	1640
Daems Nicolaes x Nagels Joanna	1648
Daems Rumoldus x Van Tielt Anna	1619
De Backer Theodorus x Van Spreeuw Elisabeth	1629
De Becker Nicolaes x Van Emelen Catherina	1624
De Becker Thomas x Vits Francisca	1616
De Beckere Joannes x Lepagie Anna	1638
De Boeck Stefanus x Willems Anna	1646
De Buyser Joannes x Van de Wijngaerde Maria	1643
De Ceuleneer Jacobus x Hasenbrechs Margareta	1644

De Coninck Joannes x Lauwers Catharina	1621
De Coninck Joannes x Meys Catharina	1636
De Coster Joannes x De Proost Adriana	1641
De Cuyper Joannes x Van den Eynde Maria	1648
De Cuyper Joannes x Van den Eynde Maria	1650
De Groeff Joannes x Bosmans Barbara	1645
De la Faille Jacobus x Bessemeers Anna	1650
De la Rue Christoffel x Van Steynemolen Margareta	1617
De la Rue Henricus x Van den Bloke Joanna	1648
De Laet Guillelmus x Janssens Maria	1624
De Laet Guillelmus x Verlinden Catharina	1632
De Laet Joannes x Andries Elisabeth	1650
De Laet Petrus x Goossens Magdalena	1640
De Laet Petrus x Goossens Magdalena	1642
De Maeyer Franciscus x Janssens Helena	1644
De Marneff Lambertus x Robijn Joanna	1620
De Noie Martinus x Van Herrebos Maria	1632
De Pauwe Petrus x Van Lutzenburge Elisabeth	1629
De Roeck Rumoldus x Spruyt Catherina	1632
De Roeck Rumoldus x Van Rijmenant Clara	1630
De Roeck Stefanus x Willems Anna	1648
De Ronde Dionisius x Daems Maria	1625
De Ruyter Joannes x Schaerlakens Catherina	1636
De Wael Nicolaes x Neussens Catherina	1618
De Wilder Adrianus x Coeckelberchs Maria	1617
De Wilder Adrianus x Eydens Christofora	1631
De Wilder Petrus x Van der Heyden Maria	1645
Fierens Joannes x Bulens Catharina	1631
Gebuers Joannes x Hoofs Margareta	1631
Gindertalen Antonius x Van der Veren Elisabeth	1627
Goyvaerts Judocus x Wijns Josina	1639
Goyvaerts Mattheus x Spruyt Anna	1619
Goyvaerts Mattheus x Spruyt Maria	1620
Goyvaerts Mattheus x Spruyt Maria	1621
Haegaes Egidius x Abrahams Joanna	1619
Haesendonck Henricus x Thijs Anna	1608
Haesendonck Joannes x Tiesta Anna	1621
Hagels Egidius x Abrahams Joanna	1623
Hendrickx Petrus x Van Steenwinckel Adriana	1649
Hertochs Martinus x Goeyvaerts Catherina	1650
Homble Egidius x Machtens Catharina	1608
Houtven Mattheus x Auroye Michaela	1642
Huery Egidius x De Racroey Juliana	1634
Huseweels Mattheus x De la Rue Anna	1646

Huysmans Joannes x Bremps Joanna	1638
Jacobs Christoffel x Spruyt Margareta	1644
Jacobs Joannes x Putters Catharina	1634
Jacobs Joannes x Peeters Catharina	1638
Jacobs Joannes x Putters Catharina	1630
Jacobs Martinus x De Roy Barbara	1630
Jacobs Petrus x Cleerians Susanna	1639
Janssens Gabriël x Van Gijssel Maria	1630
Janssens Henricus x Verheyden Adriana	1621
Janssens Henricus x Le Roy Joanna	1616
Janssens Henricus x Bosmans Catherina	1627
Janssens Henricus x Verhasselt Catherina	1649
Janssens Petrus x Tiesta Barbara	1630
Janssens Petrus x Van Tilt Catherina	1638
Janssens Philippus x Abrahams Catherina	1620
Janssens Philippus x Bosmans Catherina	1631
Janssens Philippus x Van der Heyden Catherina	1628
Janssens Theodorus x Tiesta Barbara	1627
Joly Bartholomeus x Brissé Elisabeth	1628
Kalckx Nicolaes x Van der Heyden Catharina	1642
Kemmers Guillelmus x Symons Anna	1626
Kiekenbosch Gaspar x Lauwers Maria	1618
Lammers Mattheus x Draps Lucia	1631
Lauwers Joannes x Meysmans Maria	1630
Lauwers Joannes x Van Reet Elisabeth	1633
Lauwers Joannes x Verrets Elisabeth	1616
Le Micle Paschalis x Guitier Maria	1641
Le Pagie Laurentius x Keldermans Maria	1643
Le Pagie Laurentius x Keldermans Maria	1649
Leemans Angelus x Van Gijssel Anna	1644
Leemans Nicolaes x Stevens Catharina	1616
Leemans Nicolaes x Van den Brande Petronella	1636
Lemmerechts Matthias x Crabbers Josina	1637
Lieffrinckx Laurentius x Abits Barbara	1623
Lindthout Rumoldus x Hermans Barbara	1619
Loerants Giovanni x Quisthout Catherina	1619
Loerants Hieronimus x Quisthout Catherina	1622
Machtens Augustinus x Peeters Augustina	1625
Machtens Cornelius x Van der Perre Catherina	1619
Machtens Judocus x Van den Wijngaerde Catherina	1638
Machtens Philippus x Janssens Cornelia	1645
Meutermans Rumoldus x Van Gent Anna	1646
Meysmans Adrianus x Verhasselt Catharina	1649
Meysmans Antonius x Spruyt Margareta	1647
Meysmans Cornelius x Riltens Elisabeth	1646

Meysmans Cornelius x Riltens Elisabeth	1648
Meysmans Joannes x De Grove Maria	1625
Meysmans Joannes x De Grove Maria	1629
Meysmans Joannes x Lauwers Catherina	1614
Meysmans Joannes x Wijns Joanna	1646
Meysmans Martinus x Van Malder Elisabeth	1633
Meysmans Paulus x Van Malder Elisabeth	1614
Meysmans Philip Cornelius x Riltens Elisabeth	1649
Meysmans ..... x 't Schroven Maria	1618
Michils Jeronimus x Peeters Maria	1644
Moens Carolus x Daeckx Joanna	1640
Moens Guillelmus x Ceuleers Elisabeth	1646
Moens Rumoldus x Andries Joanna	1641
Moens Rumoldus x Andries Joanna	1643
Moens Rumoldus x De Beckere Elisabeth	1636
Moens Rumoldus x Van Vaeck Antonia	1650
Moons Adrianus x Pereleers Joanna	1628
Moons Marinus x Aduyn Beatrix	1614
Moons Martinus x Hannon Beatrix	1617
Nobels Bernardus x Lettens Maria	1620
Op de Beeck Petrus x Smeyers Maria	1643
Pantecras Henricus x Bosmans Maria	1614
Peeters Jacobus x Matthijs Suzanna	1625
Peeters Joannes x Bal Magdalena	1648
Peeters Joannes x De Winter Anna	1642
Peeters Joannes x Orleva Catherine	1648
Peeters Joannes x Van den Wijngaerde Clara	1635
Peeters Martinus x Verbelen Francisca	1636
Pepermans Gerardus x Verhelpen Suzanna	1624
Pereleers Joannes x Meysmans Maria	1625
Pereleers Joannes x Meysmans Maria	1623
Pereleers Joannes x Van der Sijpen Francisca	1637
Perremans Adrianus x Meysmans Maria	1628
Persoons Paulus x Polspoel Maria	1642
Pica Jacobus x Buys Catherina	1604
Pica Jacobus x Luyns Anna	1644
Pica Joannes x Steenbae....	1631
Pica Joannes x Tiesta Barbara	1637
Pissenbeeck Joannes x Zurvelle Susanna	1629
Pissier Paulus x Van der Heyden Jacoba	1618
Pissier Paulus x Van der Perre Gudula	1622
Platteborse Joannes x Cretsaerts Maria	1621
Raes Gaspar x Vrancx Barbara	1624
Remniers Guillelmus x Simons Anna	1617

Reyns Egidius x De Groof Maria	1624
Reyns Egidius x Van der Sijpen Joanna	1648
Reyns Egidius x Verwilgen Elisabeth	1638
Reyns Everardus x Daems Margareta	1618
Reyns Everardus x Van den Brande Maria	1621
Reyns Mathias x Spruyt Maria	1625
Roberti Franciscus x Bulens Maria	1616
Roekens Bartholomeus x Wouters Barbara	1635
Seleman Simon x Ophem Catherina	1631
Sellaer Joannes x Van der Vin Joanna	1616
Smets Petrus x Leemans Anna	1645
Smets Petrus x Van der Heyden Jacobus	1636
Smidts x De Grove Cornelia	1616
Somers Egidius x Backers Clara	1617
Somers Egidius x Lenaerts Clara	1621
Somers Guillelmus x Vermeren Margareta	1636
Somers Joannes x De Witte Margareta	1634
Somers Joannes x Van Tielt Catherina	1621
Somers Petrus x Austreus Maria	1624
Spruyt Christoffel x Van Steynemolen Philippa	1621
Spruyt Henricus x Van der Beke Anna	1617
Spruyt Mattheus x ..... Elisabeth	1614
Spruyt Petrus x Ceulemans Elisabeth	1619
Spruyt Renerius x Verbelen Anna	1621
Spruyt Rumoldus x Loockx Martina	1649
Spruyt Rumoldus x Loockx Martina	1650
Stevens Adrianus x Ceulemans Elisabeth	1619
Stevens Adrianus x Van der Heyden Magdalena	1622
Struys Thomas x Van den Bempde Barbara	1615
Symons Jeronimus x Gebuers Catherina	1647
Symons Jeronimus x Gebuers Catherina	1649
Symons Joannes x Van der Wilde Cornelia	1625
Symons Joannes x Van der Wilt Cornelia	1627
Symons Joannes x Van der Wilt Cornelia	1635
Taeyaerts Petrus x Tambuyser Anna	1636
Tambuyser Henricus x 't Schroven Maria	1617
Tielemans Jacobus x Raps Elisabeth	1637
Tielemans Martinus x Van Relegem Elisabeth	1627
Tiesta Henricus x Pasteels Barbara	1628
Timmermans Carolus x Verbesselt Barbara	1647
Timmermans Jacobus x Van Steenwinckel Cath.	1644
Timmermans Jacobus x Van Steenwinckel Cath.	1642
Timmermans Lambertus x Hermans Maria	1622
Timmermans Lambertus x Van Everen Maria	1617
Van Asbroeck Henricus x Machtens Maria	1619
Van Asbroeck Henricus x Machtens Maria	1621

Van Damme Joannes x Craen Elisabeth	1647
Van den Bempde Petrus x Vertommen Maria	1621
Van den Bloke Mattheus x Machtens Cornelia	1624
Van den Brande Christoffel x Andries Elisabeth	1644
Van den Brande Cornelius x 't Visschers Anna	1617
Van den Dijck Gommarus x Van Mechelen Barbara	1628
Van den Eynde Guillelmus x De Wilder Barbara	1632
Van den Eynde Guillelmus x Peeters Catherina	1641
Van den Eynde Jacobus x Coeberge Margareta	1631
Van den Eynde Joannes x Eliaerts Catherina	1641
Van den Eynde Nicolaes x Goyvaerts Maria	1621
Van den Eynde Nicolaes x Hunaerts Maria	1629
Van den Eynde Petrus x Ceulemans Petronella	1643
Van den Heuvel Egidius x Saffoets Maria	1647
Van den Heuvel Joannes x Austreus Philippa	1650
Van den Heuvel Joannes x De Keyser Margareta	1615
Van den Wijngaerd Martinus x Janssens Helena	1648
Van den Wijngaerde Antonius x Van Steenwinckel Elisabeth	1618
Van den Wijngaerde Joannes x Van den Bloke Elisabeth	1609
Van den Wijngaerde Martinus x Janssens Helena	1646
Van den Wijngaerde ..... X Schroven Maria	1621
Van der Beke Joannes x Gast Elisabeth	1614
Van der Burcht Henricus x De Vries Elisabeth	1622
Van der Haegen Adrianus x Spruyt Barbara	1628
Van der Heyden Andreas x Smaers Maria	1630
Van der Heyden Andreas x Smeyers Maria	1632
Van der Heyden Carolus x 't Servrancx Ludovica	1648
Van der Heyden Carolus x Gorts Elisabeth	1619
Van der Heyden Carolus x Gorts Elisabeth	1620
Van der Heyden Carolus x Van Hosen Anna	1616
Van der Heyden Henricus x Timmermans Catherina	1642
Van der Heyden Judocus x Rulens Magdalena	1648
Van der Heyden Petrus x Janssens Laurentia	1614
Van der Heyden Petrus x Van den Vondel Joanna	1624
Van der Heyden Rumoldus x Van der Beke Francisca	1614
Van der Heyden Rumoldus x Van der Belen Francisca	1619
Van der Perre Philippus x Joly Joanna	1642
Van der Veken Joannes x De Wilder Maria	1618
Van der Veken Laurentius x Van Zeechbroeck Anna	1633
Van der Zenne Judocus x Somers Elisabeth	1645
Van Dijck Guillelmus x De Bruyn Jacoba	1625
Van Emmeren Christianus x Van Roye Maria	1621
Van Espen Petrus x Tiesta Josina	1629
Van Espen Philippus x Van der Heyden Barbara	1647
Van Geel Bernardus x Verheyden Catherina	1634

Van Gijssel Christoffel x Machtens Anna	1643
Van Gijssel Henricus x Ceulemans Catherina	1625
Van Gijssel Henricus x Leemans Catherina	1628
Van Gijssel Jacobus x Van Scrieck Cecilia	1636
Van Gijssel Joannes x Eydens Cornelia	1638
Van Gijssel Petrus x Andries Maria	1650
Van Gijssel Rumoldus x 't Schroven Helena	1618
Van Gijssel Rumoldus x Boots Maria	1636
Van Houdt Dionesius x Montée Barbara	1631
Van Linden Gerardus x Verheyden Catherina	1636
Van Linden Joannes x Bremps Elisabeth	1635
Van Linthout Joannes x Hebets Maria	1633
Van Linthout Livinus x Pereleers Elisabeth	1626
Van Linthout Paulus x De Coninck Joanna	1629
Van Linthout Rumoldus x Hermans Barbara	1624
Van Linthout Rumoldus x Van Asbroeck Barbara	1620
Van Look Adrianus x Jacobs Catharina	1628
Van Look Adrianus x Jacobs Catherina	1631
Van Look Petrus x Van Ertbroeck Catherina	1624
Van Look Petrus x Van Leemput Catherina	1643
Van Look Petrus x Vekemans Joanna	1618
Van Look Philippus x Jacobs Catherina	1633
Van Malder Mattheus x Janssens Gasparina	1617
Van Malder Mattheus x Janssens Gasparina	1621
Van Moer Joannes x De Beckere Elisabeth	1641
Van Reedt Joannes x De Keyser Anna	1624
Van Relegem Antonius x Spruyt Anna	1614
Van Relegem Antonius x Spruyt Anna	1616
Van Relegem Antonius x Vinckx Maria	1642
Van Relegem Joannes x Van Tilt Josina	1642
Van Relegem Martinus x Janssens Maria	1646
Van Roeye Philippus x De la Rue Guillema	1640
Van Slachmolen Laurentius x Boets Maria	1644
Van Steenwinckel Andreas x Van Loo Anna	1637
Van Steenwinckel Antonius x 't Visschers Petronella	1624
Van Steenwinckel Antonius x Pica Barbara	1604
Van Steenwinckel Guillelmus x Troch Maria	1646
Van Steenwinckel Guillelmus x Van Steynemolen Martina	1640
Van Steenwinckel Joannes x De Laet Catherina	1642
Van Steenwinckel Joannes x Tielemans Elisabeth	1637
Van Steenwinckel Mattheus x Peeters Christina	1636
Van Steenwinckel Mattheus x Van Steynemolen Elisabeth	1617
Van Steenwinckel Paulus x Van der Perre Anna	1634
Van Steenwinckel Petrus x De Boeck Catherina	1646

Van Steenwinckel Petrus x IJsermans Margareta	1616
Van Steenwinckel Petrus x Vincx Margareta	1621
Van Steynemolen Michael x Wouters Catherina	1628
Van Teucum Martinus x Van Steenwinckel Catherina	1634
Van Tielt Henricus x Coeckelberchs Anna	1604
Van Tilt Adrianus x Alcus Anna	1647
Van Tilt Christoffel x De la Rue Margareta	1649
Van Tilt Jacobus x De la Rue Barbara	1644
Van Tilt Jacobus x Van den Heuvel Elisabeth	1634
Van Tilt Mattheus x De la Rue Margareta	1643
Van Tilt Nicolaes x Janssens Helena	1641
Van Vaeck Adrianus x Beeckmans Margareta	1636
Van Vaeck Adrianus x Daelemans Margareta	1633
Van Vaeck Zacharias x Peremans Maria	1644
Van Witte Joannes x Van Steenwinckel Barbara	1606
Verbeken Joannes x Van Houte Catherina	1616
Verbesselt Joannes x Vranckx Maria	1620
Vercammen Egidius x Borgers Magdalena	1622
Verhaegen Guillelmus x Van Gijssel Anna	1633
Verhaeren Andreas x Van Steynemolen Martina	1627
Verhaeren Antonius x Van Steynemolen Cornelia	1637
Verhaeren Cornelis x Van Steynemolen Anna	1628
Verhaeren Guillemus x Van der Heyden Elisabeth	1618
Verhaeren Henricus x Bloms Anna	1617
Verhaeren Joannes Baptist x Van Steyemolen Martina	1625
Verhaeren Martinus x Van Steyemolen Anna	1639
Verhaeren Petrus x Van de Wijngaerde Catherina	1643
Verhelpen Christianus x Stevens Lucia	1643
Verheurst Petus x De Becker Joanna	1646
Verheurst Petrus x De Beckere Joanna	1632
Verheurst Petrus x Donckers Catherina	1619
Verhosen Guillelmus x Van der Heyden Elisabeth	1620
Verhosen Joannes x Clotmans Antonia	1630
Verhosen Judocus x De Vries Margareta	1617
Verhosen Judocus x Dries Margareta	1619
Verhosen Judocus x Wijns Elisabeth	1641
Vermijlen Adrianus x Adriaens Joanna	1650
Vermijlen Petrus x Van Vaeck Jacoba	1648
Vermosen Carolus x Van der Heyden Clara	1639
Verschueren Adrianus x Pantecras Maria	1622
Vertonghen Petrus x Melderts Margareta	1640
Wijns Christoffel x Van Steynemolen Margareta	1617
Wijns Petrus x Janssens Adriana	1647
Wijns Petrus x Tiesta Elisabeth	1619
Willems Martinus x Vranckx Maria	1626

Willems Petrus x Janssens Adriana	1648
Wilts Arnoldus x Van Huynen Gudula	1629
Wouters Mattheus x Daems Maria	1647
Zegers Petrus x Hubert Maria	1630

19 Meinsbrut
1826
Juncti sunt matrimonio Cornelius van
Dam et Catherina van Relegem, testibus
Antonio van Relegem et Joe van Dam as alys

Juncti sunt matrimonis Cornelius van
Gehuwd zijn Cornelis van
Dam et Catherina van Relegem, testibus
Dam en Catherina van Relegem, getuigen
Antonio van Relegem et Joe van Dam as alys
Antonio van Relegem en Joannes van Dam en vele anderen.

De parochie registers bevatten een schat aan gegevens die men niet direct zou verwachten. Voor Zemst kan men de akten raadplegen in heemkundige kring "de Semse" Schoolstraat 13/1 1980 Zemst, de eerste donderdag, de derde en de laatste maandag van de maand telkens vanaf 19 uur.

101 MAAL

MISLEID !!!

FAKE?
25/04/2010

Heemkundige Kring

"DE SEMSE" v.z.w.

Erfgoedhuis "de Semse"
Schoolstraat 13/1
1980 ZEMST

Secret: Vredelaan 48, 1982 Zemst
tel:00.32(O)15.6207.40
colette.vanderbeken@pandora.be

Brochure te verkrijgen - € 5

ERFGOED
DAG

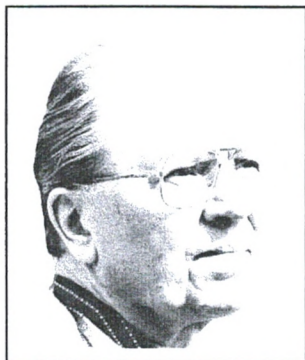

August Debunne wordt inspecteur van Verwoeste Gewesten. Het gezin verhuist naar Oostende op 26 oktober 1919. Ze keren terug naar Menen op 15 december 1919. Uit een buitenechtelijke relatie met Bertha Debeuf werd Oscar Debunne (Debeuf) geboren, hij werd gewettigd door zijn vader. Oscar Debunne wordt later burgemeester van Aalst.

Georges Debunne volgde lager en secundair onderwijs te Menen. Hij ging vervolgens naar Karel Buls in Brussel waar hij in 1937 zijn diploma als onderwijzer behaalde.

Georges, geconfronteerd met de opkomst van het rexisme en het opkomend nazisme, staat meteen mee op de barricaden voor de verdediging van de democratie.

In 1938 onderwijst hij in Halle, maar maakt zoals veel jongeren verschillende fases van de mobilisatie mee en de 18 daagse veldtocht.

Eind juni 1940 keert hij terug als onderwijzer maar komt in aanvaring met de Commissie Grammens. Na verschillende interims in Leuven, Zelzate en Aalst ondervindt hij steeds meer moeilijkheden om aan opeising te ontsnappen. Hij vervoegt dan de ravitailleringdienst en wordt syndicaal afgevaardigde in de clandestiniteit. In die periode is hij actief in het verzet tegen de Duitse bezetter. Na de bevrijding wordt hij beroepssecretaris bij ACOD, de algemene centrale van openbare diensten.

In 1947 wordt hij in deze centrale verkozen tot algemeen secretaris en in 1956 tot algemeen voorzitter. In april 1968 volgt hij Louis Major op als secretaris-generaal van het ABVV. De functie kan men vergelijken met de huidige voorzittersfunctie van het federaal ABVV. Georges Debunne stond 38 jaar lang in dienst van de socialistische vakbeweging. Hij drukte op een duurzame wijze een stempel op duizenden syndicalisten. Hij was een voorstander van structuurhervormingen in de belangrijke economische sectoren en van arbeiderscontrole in de ondernemingen.

Debunne had een globale en lange termijnvisie op de noodzakelijke veranderingen in België en in Europa en dat in een wereld die hij vredelievend en verdraagzaam wou zien. Hij was een pionier in tal van domeinen. Hij stond vooraan in de strijd voor de emancipatie van de vrouw door hen een plaats te geven in de vakbondsstructuur en door politieke eisen te formuleren.

Al in de jaren 1970 formuleerde hij het concept "*kwalitatieve*" groei en was een voorloper van duurzame ontwikkeling. Onder zijn impuls paste het ABVV zich aan de toenmalige staatshervorming zodat een tegenmacht op elke beslissingsniveau kon opgesteld worden. Debunne stond mee aan de wieg van het Europees Vakverbond.

Georges Debunne overleed te Brussel op 22 september 2008.

+

Jos Boven

Minzaam en vriendelijk, bescheiden en dienstvaardig, maar soms ook een beetje halsstarrig en gesloten zoals het een echte Kempenaar betaamt : zo hebben wij E.H. Jos Boven, pastoor van de Sint-Hubertusparochie, jarenlang gekend.

Op vrijdag 14 mei hebben wij afscheid genomen van onze pastoor tijdens een uitvaartdienst in de Sint-Gertrudiskerk van Vorst-Laakdal. Vele aanwezigen, waaronder een vijftigtal oud-parochianen uit Hofstade en Elewijt. Deze grote opkomst hebben wij ervaren als een laatste uiting van erkenning en dankbaarheid voor een priester die zich gans zijn leven lang volledig en belangeloos ten dienst heeft gesteld van de gemeenschap.

In naam van het Elewijts Bachkoor hebben wij aan de familie de volgende boodschap overgemaakt :

“Wij zullen van Jos Boven de herinnering bewaren aan een vriendelijke, bescheiden en dienstvaardige parochiepriester. Als leden van het Elewijts Bachkoor hebben wij mogen ervaren hoe zeer hij ons koor genegen was. Hiervoor zijn wij hem dankbaar.”

Jos Boven werd op 3 februari 1925 in het Kempische Veerle geboren. Na humaniorastudies aan het college van Geel volgden priesterstudies aan het Groot-Seminarie van Mechelen. Na zijn wijding in 1951 werd hij benoemd tot leraar (o.a. Duits en aardrijkskunde) aan de Katholieke Normaalschool “Onder den Toren” in Mechelen. In 1967 werd hij onderpastoor in de O.L.Vrouwparochie te Hofstade en in 1973 volgde zijn aanstelling tot pastoor van de Sint-Hubertusparochie te Elewijt. Tot 2000, het jaar van zijn oppensioenstelling, bleef hij zeer gewetensvol en plichtbewust deze functie uitoefenen. Hij was op dat ogenblik 75 jaar en het was zijn wens zijn ambt als priester gedeeltelijk verder te zetten. Spijtige omstandigheden hebben dat verhinderd en onze pastoor verhuisde naar een appartement in Hofstade. Hij voelde zich niet gelukkig met deze situatie en wegens gezondheidsredenen nam hij dan zijn intrek in het rusthuis van Zemst. Toen hij meer en meer vereenzaamde en hulpbehoevender werd verhuisde hij tenslotte terug naar zijn geboortestreek, meer bepaald in het Sinte-Barbara rustoord te Herselt. Daar overleed hij op 7 mei 2010.

Pastoor Jos Boven is het EBK steeds zeer genegen geweest. Probleemloos verliep de samenwerking voor het opluisteren van de middernachtmis met Kerstmis, van de plechtige hoogmis met Pasen en van de kermismis – hij had dan de goede gewoonte ons te trakteren- met Pinsteren. Voor deze medewerking was hij ons koor zeer dankbaar en uitte dat dan ook graag.

Vermelden wij tenslotte dat hij in 1970 onze dirigente Heidi boven de doopvont heeft gehouden en dat hij ook in 2000 haar huwelijk met Gert heeft ingezegend. En om de cirkel rond te maken doopte pastoor Boven ook hun eerste zontje Jesse. Michel Geerts.-

Jarenlang was pastoor Boven lid van Heemkring "de Semse". Hij was heel erg geïnteresseerd in wat onze vereniging deed. Wanneer we beroep op hem deden voor het opstellen van een tentoonstelling over volksdevotie in Groot-Zemst kregen we onmiddellijk gehoor voor het uitlenen van materiaal. Ook bij andere gelegenheden konden we voor voorwerpen bij hem terecht. Ter gelegenheid van een viering boden we hem een houten kopie van de kerk van Elewijt aan. Bij zijn op pensioenstelling gaf hij deze terug aan de heemkring, ze zou beter bewaard worden in de vereniging, zo zei hij. Wij herinneren hem als een minzaam mens.

Bib: Michel Geerts

Praatcafé “Trage wegen” op 18 mei 2010 door Norbert Van Eyken, ook Gerda De Smet en schepenen Bart Nobels deden hun duit in het zakje.

Colette Vanderbeken

De buurtwegen, kerkwegels, land –en voetwegen verdienen actueel bijzondere aandacht en zorg omwille van hun historisch, landschappelijk, cultureel, ecologisch, recreatief en agrarisch belang.

Historisch gezien is hun ontstaan te situeren primordiaal in functie van mobiliteit. Actueel zijn het –voor zover het netwerk nog intact is- verkeersveilige lokale verbindingen op het platteland en in dorpskernen.

De meest bekende trage wegen zijn buurtwegen uit de atlas der buurtwegen. Maar ook wegen in bossen en natuurgebieden, oude tram –en treinbeddingen, jaagpaden behoren tot de trage wegen.

Daarnaast zijn er ook private wegjes die op vrijwillige basis worden opengesteld. Al deze wegen hebben een ander juridische achtergrond.

Particuliere wegen.

Particuliere wegen worden door natuurlijke personen en privaatrechterlijke rechtspersonen aangelegd op hun eigendom; zij behoren hen ook toe en dienen voor louter particulier gebruik.

Over deze wegen heeft de overheid geen enkel zeggenschap: ook de burger kan er geen enkel recht op laten gelden.

De wet van 10 april 1841 op de buurtwegen.

Aanvankelijk werd het statuut van de buurtwegen beheerst door het oude, ongeschreven gewoonterecht. Pas in 1841 kwam daar verandering in, met het goedstemmen van de wet der buurtwegen.

Naast de zogenaamde grote wegen kregen de buurtwegen de nodige aandacht. Deze buurtwegen zorgden voor onvoldoende verbindingen en lagen ze er zeer verwaarloosd bij.

De wet werd ingedeeld in vijf hoofdstukken; de erkenning en de afpaling van de buurtwegen; het onderhoud en de verbetering van de buurtwegen; de verbreding, de rechtekking; de aanleg en de afschaffing van de buurtwegen; de buurtwegenpolitie en de provinciale verordeningen inzake de buurtwegen.

Op basis van deze wet zullen in de periode 1843/1845 voor alle gemeenten leggers, openbare registers, van de buurtwegen worden opgemaakt, die de geschiedenis zullen ingaan als “**Atlas der buurtwegen**”.

De opmaak van plannen, die kan worden beschouwd als de hoofdbedoeling van de wet op de buurtwegen, moest leiden tot de vastlegging van het tracé en van de weggrenzen van vele reeds bestaande en in gebruik zijnde buurtwegen, ongeacht of de bedding van deze wegen nu openbaar of privé-eigendom was. Op die manier

beoogde de wetgever de belangen van zowel de bevolking als de overheid veilig te stellen.

De servitudewegen (Publieksrechterlijk erfdienstbaarheden) werden grafisch op de plannen weergegeven met een dubbele stippellijn. Ze dienen het openbaar nut; zij kunnen worden omschreven als beperkingen die aan de uitoefening van het privaat eigendomsrecht worden gesteld in het algemeen belang, in het belang van de ganse samenleving.

De wet op de buurtwegen stelt dat de gemeente de bestaande plannen kan wijzigen. Dit impliceert dat zij dus ook na de vastlegging van de oorspronkelijke legger nieuwe buurtwegen kon en kan erkennen.

Na 1845 volgden regelmatig dergelijke erkenningen. Deze nieuwe erkende wegen werden niet meer aangebracht op de oorspronkelijke leggers, maar op afzonderlijke kaarten. Ook het tracé van nieuw aangelegde wegen werd en wordt op afzonderlijke plandocumenten bewaard.

Buurtwegen kunnen ook worden afgeschaft, na het doorlopen van de door de wet ingeschreven procedure. Deze afschaffingen werden zeker niet altijd consequent op de kaartbladen aangegeven, en vaak ook weer op afzonderlijke plannen bewaard.

Bewaren en consulteren van de atlas der buurtwegen.

De atlassen der buurtwegen en de afzonderlijke plandocumenten die er bij aansluiten, worden op elk gemeentehuis bewaard voor het eigen grondgebied. Een duplicaat van de door de Bestendige Deputatie goedgekeurde tabellen bevindt zich op het provinciebestuur; voor het ganse grondgebied van de provincie.

Zowel het gemeentebestuur, als op de provinciale technische dienst kunnen de atlassen worden geconsulteerd door het publiek. Uiterste voorzichtigheid is geboden met de oude kaartboeken.

Buurtwegen en gebruik.

De inschrijving in de Atlas der buurtwegen op zich is niet voldoende, de overgang moet ook daadwerkelijk door het publiek worden gebruikt, zij het daarom niet frequent. Ontbreekt dit openbaar gebruik volledig, kan niet worden gesproken van een buurtweg. Met andere woorden: overgangen die destijds in de atlas der buurtwegen werden ingeschreven, maar nooit publiek gebruik kenden, vallen niet onder de omschrijving buurtweg.

Elke buurtweg wordt met een bepaalde breedte opgenomen in de plannen. Die breedte varieert in de praktijk, vooral in functie van het gebruik waarvoor de weg was bestemd: overgang te voet, te paard en kar. Voor een stuk gaat zij ook terug op het oude gewoonterecht, zodat er verschillen bestaan van streek tot streek. Veel voorkomende breedtes zijn: 1m30, 1m60 en 2m20. Principieel moeten de aangelanden en de gebruikers van de buurtweg deze breedte respecteren en kan de gemeentelijke overheid haar politiegezag laten gelden wanneer dat niet gebeurt.

Een buurtweg kan bijvoorbeeld met een breedte van 1m30 in de legger zijn ingeschreven, maar over 2m20 worden gebruikt. In deze hypothese behoudt de inschrijving in de atlas al haar gevolgen voor de hierin aangegeven breedte. Voor wat

het statuut van de resterende 90cm aangaat, zullen andere bewijsmiddelen moeten worden aangewend. Rechtspraak van het Hof van Cassatie leert dat voor deze bijkomende breedte de regels van de dertigjarige verjaring gelden.

Verplaatsing en afschaffing buurtweg.

Bij uitvoering van ruilverkavelingoperaties gingen heel wat buurtwegen verloren. Verplaatsing en afschaffing worden in praktijk vaak gevraagd door een particulier maar kunnen ook gebeuren op initiatief van de gemeenteraad of van de Bestendige Deputatie.

De beraadslagingen van de gemeenteraad over verplaatsing of afschaffing moet worden voorafgegaan door een openbaar onderzoek. Waar de gemeenteraad oordeelt over het nut van de voorgestelde wijzingen, komt de uiterlijke beslissing opnieuw toe aan de Bestendige Deputatie.

De beslissing van de Bestendige Deputatie moet door het college van burgemeester en schepenen worden bekendgemaakt gedurende acht dagen, te beginnen op de zondag na ontvangst ervan door de gemeenteraad.

Tegen de beslissing van de Bestendige Deputatie kunnen gemeenteraad en belanghebbende derden opnieuw in beroep gaan bij de Vlaamse regering die een goedkeuringsrecht uitoefent.

De verjaring van een buurt ten behoeve van een aangelande.

Wat precies moet worden verstaan onder het openbaar gebruik van een buurtweg, werd in 1993 door het Hof van Cassatie omschreven.

Openbaar gebruik betekent niet noodzakelijk een frequent gebruik; een toevallig of sporadisch gebruik is voldoende, ook al gebeurt dit bv. slechts over een smallere bedding dan die weergegeven in de atlas. Een nog weinig gebruikte buurtweg blijft dus behoren tot het openbaar domein. Slechts bij volledig onbruik, gecombineerd met inpalming door een aangelande, treedt mogelijk verjaring op, met name na een termijn van 30 jaar. De bewijslast ter zake legt in voorkomend geval bij de aangelande.

De regeling betreffende de verjaring van buurtwegen vervat in artikel 12 van de wet een uitzondering op de onverjaarbaarheid van het openbaar domein.

De publiekrechtelijke erfdiensbaarheid van doorgang.

Wanneer een doorgang gedurende 30 jaar, in termen van artikel 2229 B.W.

“voortdurend en onafgebroken, ongestoord, openbaar en niet dubbelzinnig” werd gebruikt door eenieder voor openbaar verkeer, en dit gebruik gebeurde met de bedoeling de overgang als dusdanig te gebruiken en niet berust op een eenvoudig gedogen van de eigenaar van het perceel waarover de doorgang werd geschapen, verkrijgt de gemeente ten behoeve van de bevolking een publiekrechtelijke erfdiensbaarheid van doorgang.

De voorwaarden die in het burgerlijk wetboek zijn beschreven, zijn streng. De gemeente verkrijgt niet zomaar een dergelijke erfdiensbaarheid, en in voorkomend geval is zij het die volgens het Hof van Cassatie de bewijslast inzake het bestaan draagt.

Onderhoud van de buurtwegen.

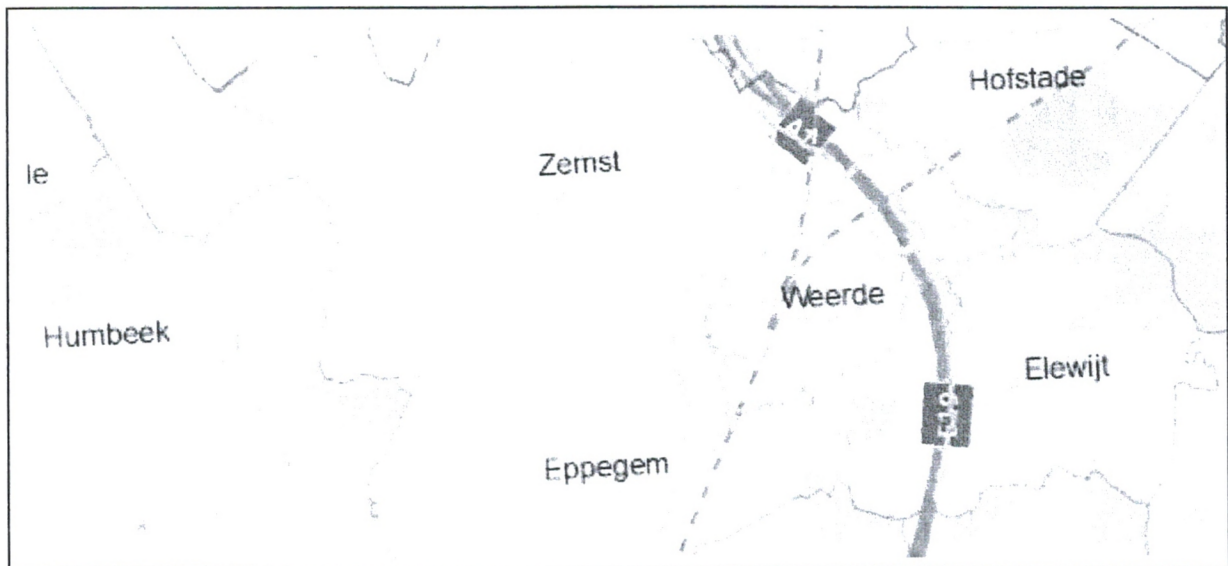
De wet van 10 april 1841 wijdt een volledig hoofdstuk aan het onderhoud en de verbetering van de buurtwegen. De verantwoordelijkheid voor en de kosten van onderhoud en verbetering zijn voor de gemeentebesturen.

De onderhoudstaak die op de gemeentebesturen rust, is in praktijk erg belangrijk. Goed onderhouden en vlot toegankelijke buurtwegen, op publieke of private bedding gelegen, nodigen immers uit tot gebruik. En zoals reeds aangegeven, is voor de in de atlas ingeschreven wegen precies dit onderhoud, naast het gebruik zelf, een voldoende wapen om verjaring ten voordele van de aangelanden tegen te gaan.

Politiebevoegdheid over de openbare wegen algemeen.

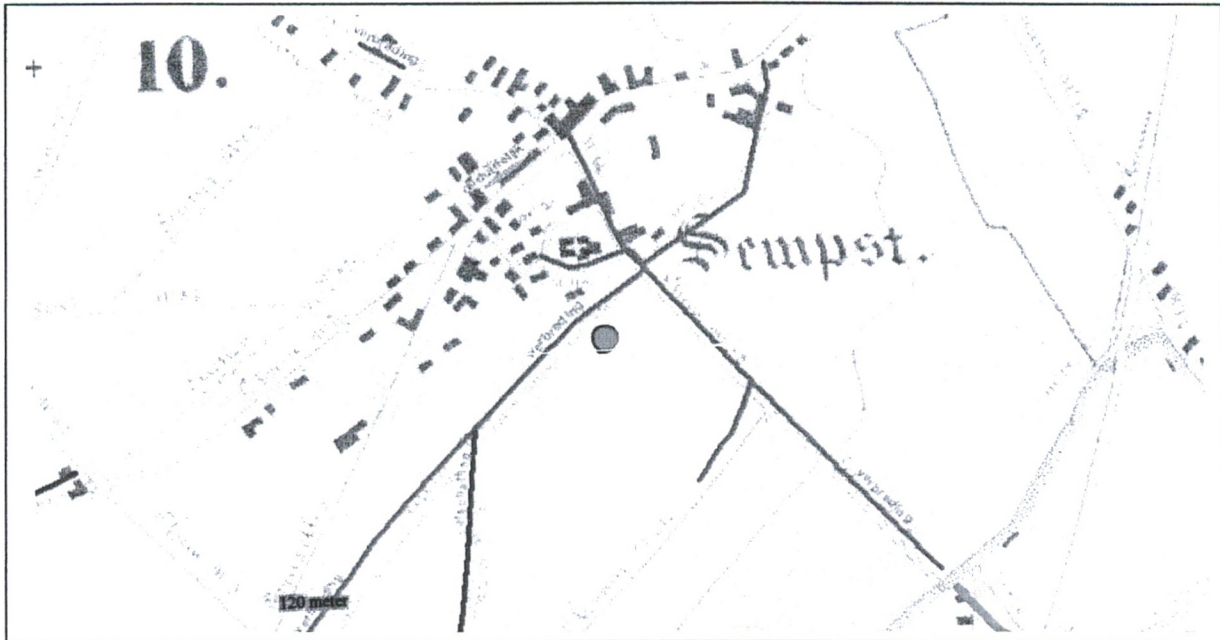
De gemeentewet kent aan de burgemeester een zeer ruime uitvoeringsbevoegdheid inzake politiewetten –verordeningen... toe. Zo mag hij indien nodig alle maatregelen nemen die tot doel hebben de openbare veiligheid, rust en gezondheid binnen de gemeente te handhaven.

Deze maatregelen kunnen even goed een individuele als algemene draagwijdte hebben.

Digitaal uit de atlas der buurtwegen.

digitaal uit de atlas der buurtwegen – het ronde merkpunt is het Erfgoedhuis de Semse.

<http://gdi.vlaamsbrabant.be/AtlasBuurtwegen>

Bibliografie: Anne Mie Draye 2002.
Digitaal: Provincie Vlaams-Brabant.

Trage wegen: vroeger en nu.

G. De Smet

In een niet zo ver verleden werden onze dorpen doorsneden door tal van kleine verbindingswegen. Vaak was het niet meer dan een karrenspoor, dwars door velden en weilanden. Soms kennen we ze als “kerkwegen”. Vandaag worden die kleine verbindingswegen ook wel “trage wegen” genoemd.

Al in de jaren '90 zag de gemeente Zemst het belang in van deze kleine verbindingswegen en de rol die ze konden spelen in een modern mobiliteitsbeleid. Daarom werd gestart met een inventarisatieproject. Per deelgemeente werd een werkgroep opgericht, bestaande uit vrijwilligers. Op basis van de 19de-eeuwse Atlas der Buurtwegen gingen de werkgroepen op zoek naar de kleine verbindingswegen. Voor elke voetweg werd ook nagegaan welk nut de weg kon hebben.

De wegen werden daarbij ingedeeld in drie categorieën:

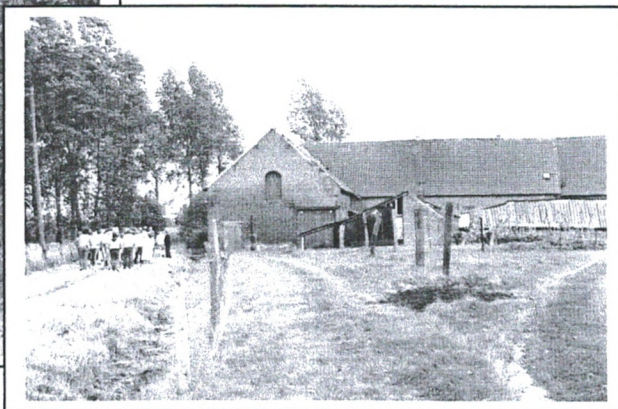
- 1) de functionele wegen (als snelle verbindingsweg of als losweg)
- 2) de toeristische of recreatieve wegen (fiets- of wandelwegen)
- 3) de wegen die ogenschijnlijk geen direct nut meer hadden (doodlopend op spoorweg of drukke gewestweg enz.)

Voor elke voetweg werd vervolgens een advies geformuleerd. Dat kon gaan om een beter of regelmatig onderhoud (bij functionele wegen) of de opname van de weg in een fiets- of wandelroute. Wegen die ogenschijnlijk geen nut meer hebben, komen eventueel voor afschaffing in aanmerking.

Op die manier leverden de werkgroepen een mooie bijdrage aan de herwaardering van deze aloude voetwegen.

wandelingen via trage wegen in 1985.

Onderstaande tekst verscheen in de Spaanse kwaliteitskrant "La Vanguardia", op zaterdag 1 mei 1915, blz. 10. Het blad heeft al zijn archieven op het Internet gezet. (<http://hemeroteca.lavanguardia.es>)

De Oorlog in Europa:

Duitsland en Oostenrijk tegen Frankrijk, Rusland en Engeland

Leo Linten

Brieven aan La Vanguardia

Vanuit het Duitse Rijk

Enrique Domínguez Rodiño¹
Doorheen België, slachtoffer van de oorlog, van Brussel naar Antwerpen

Berlijn, april 1915

Ik heb besloten met Antwerpen te beginnen. Daar heb ik mijn redenen voor. In Brussel kan ik geen auto huren. Maar ik heb meestal wel geluk. Ik ben te weten gekomen dat er vanmorgen een auto naar Antwerpen vertrekt met de post bestemd voor Nederland. En ik ben er handig in geslaagd een toelating te krijgen om met dat voertuig mee te reizen.

Het is negen uur 's morgens. Naast de *chauffeur* neemt een oude soldaat van de *Landsturm* plaats, gewapend met een geweer. In de straten van **Brussel** ontwaakt het leven. Verder reis ik alleen in de wagen. De mensen bekijken mij nieuwsgierig en met verwondering. In de legervoertuigen –die men herkent omdat ze alle grijs geschilderd zijn en de keizersadelaars op hun flanken voeren– reizen gewoonlijk mensen in uniform. Daarom trek ik ongetwijfeld zozeer de aandacht. Een burger in een legervoertuig, met naast de *chauffeur*, een met een Mauser gewapende soldaat, is geen alledaags gezicht. Ongetwijfeld vraagt iedereen zich af wie ik ben. Deze gedacht bezorgt mij een kinderlijke opwinding.

---

¹ **Enrique Domínguez Rodiño** (Jerez de la Frontera 2/8/1887- Fuentarrabia, 17/7/1974) Spaans journalist, schrijver, vertaler en later filmproducer. Tijdens de Eerste Wereldoorlog was hij correspondent in Duitsland voor "La Vanguardia". (uit: Spaanse Wikipedia) Deze Spaans-Catalaanse kwaliteitskrant bestaat nog steeds.

Aldus in gedachten verzonken bereiken wij **Vilvoorde**. Dit dorp ligt midden op de weg van Brussel naar Mechelen. Het is zeer groot. Wij rijden erdoor langs een van de hoofdstraten. Bij het buiten rijden merkt men de grote omvang van de verwoesting. Een groot aantal huizen is ingestort, ligt tegen de vlakte. De muren van de huizen die nog overeind staan, zijn met kogels en schroot doorzeefd. Men bemerkt geen enkel spoor van brand. Deze verwoesting werd aangericht door het strijdgewoel, niet door een of andere represaillemaatregel. Alle dorpjes waardoor wij rijden of waarlangs wij voorbijkomen, tot in Mechelen, bieden dezelfde troosteloze aanblik. In deze plaatsen werd er herhaaldelijk en bloedig slag geleverd. Langs deze weg, evenals langs de weg Leuven-Mechelen, trokken de Duitse legers op tegen Antwerpen, waarbij zij stukje bij beetje het terrein moesten veroveren en de door de Belgische troepen geboden weerstand moesten overwinnen. In deze streek hadden eveneens de uitvallen plaats van het garnizoen van Antwerpen tijdens de lange belegering van deze stad.

Waar de verwoesting het grootst is, is in het dorp **Sempst**, gelegen op enkele kilometer van Mechelen. Schaars zijn op de velden de hofsteden of landhuizen die nog overeind staan. Het uitzicht van het merendeel van deze ruïnes heeft niet echt iets tragisch, en als ze dat dan toch nog ergens zijn, is dat omdat de gedachte aan de oorlog niet loslaat bij het aanschouwen ervan. Van veel huizen blijft niets over, alleen de funderingen, gelijk met de grond. Het bruikbaar materiaal heeft men ergens anders naartoe gebracht. Soms – en dit komt zeer vaak voor – duidt een netjes geordende hoop bakstenen ons de plaats aan waar eens een huis stond, waar een gehucht was, waar zich een wijk bevond. De balken, steunbalken, de deuren, de ramen, al wat ons een duidelijker beeld zou kunnen geven van de door de oorlog aangerichte schade, werd naar elders overgebracht. Alleen de bakstenen, de vloertegels zijn ter plaatse gebleven. Hier en daar ziet men mannen en vrouwen druk bezig: zij hakken de nog aanklevende cement van de stenen die dan op stapels worden gelegd.

En die hopen bakstenen, eerder dan van verwoesting, spreken ons van wederopbouw. Overal ziet men landbouwers hun moestuin verzorgen of hun velden bewerken.

Mechelen biedt een troosteloze indruk. De stad is voor een groot deel verwoest. Voor de stad is het een martelgang geweest. Toen de Belgen haar nog in bezit hadden, hebben de Duitsers haar herhaaldelijk gebombardeerd. Toen de Teutonen haar bereikten, werd er verwoed om haar straten gevochten. Nadien waren het de fortten rondom Antwerpen die haar op hun beurt bombardeerden. Bij hun uitvallen naderden en vochten de Belgen herhaaldelijk tot bij haar poorten. Ongelukkige stad! Hoe wreed is uw martelgang geweest!

Bij het binnenrijden van de stad passeren wij onder een eeuwenoude stadspoort. Aan de ingang van de poort eisen enkele wachters dat wij onze reispassen voorleggen. Het uniform bevrijdt de *chauffeur* noch de naast hem zittende soldaat niet van deze formaliteit. De orders zijn streng: spionnen zijn immers slimme lui en weten zich te vermommen.

De omgeving rond de prachtige kathedraal biedt een troosteloos schouwspel. Men zou denken dat er een aardbeving is geweest.

Wat voorheen straten waren, zijn nu pleinen, grote pleinen. De funderingen vertellen ons waar tot voor kort grote gebouwen stonden. Op een half verwoest gebouw uit de Spaanse tijd, ontwaart ik een blazoens met het wapen van Aragón². Op een andere gevel zie ik het wapen van Castilië³. Op korte afstand van de kathedraal zie ik een enorme hoop stenen en puin. Weet u wat daar stond? Een juweeltje uit de tijd van onze overheersing in Vlaanderen.⁴ De oorlog in België heeft ook ons gekwetst, in onze geschiedenis, door met zijn goddeloze hand vele herinneringen uit te wissen aan ons tijdperk van luister en roem. Op de Belgische ruïnes moet ook Spanje treuren, tussen deze ruïnes liggen vele getuigen begraven van onze tradities en van onze geschiedenis.

De kathedraal heeft veel geleden. Het is droevig om zien. In een van haar torens⁵ zit een verschrikkelijke bres. Haar fijn bewerkte spitsbogen hebben erg te lijden gehad onder de kogels en obussen. De veelkleurige glasramen, stuk voor stuk juweeltjes van een onschatbare waarde, langs dewelke het wonderlijke licht zacht binnenstroomde, zijn doorboord, stukgeschoten, dodelijk gewond. Richt men de ogen naar boven, dan ziet men de twee enorme stompe torens, afgeknot alsof men hun het hoofd heeft afgesneden, men voelt een onverklaarbare angst. Het is alsof de kathedraal zegt: ze hebben mij de ogen uitgestoken.

Even buiten Mechelen, enkele kilometer naar het noorden, komen wij voorbij het eerste fort van de buitengordel rond Antwerpen, **Waelhem**. Enkele honderden meter daarvoor, op de weg, zien wij enkele Duitse soldaten onder leiding van een onderofficier een enorm kanon op een kar laden. Waarschijnlijk een of ander door de Belgen onder de grond gecamoufleerd kanon hadden dat de Duitsers ontdekt en opgegraven hebben.

Het fort Waelhem is tamelijk zwaar beschadigd. Ik geloof dat het een van de eerste was dat in handen van de belegeraars gevallen is.

Vanaf dit punt wordt het schouwspel van verwoesting geen ogenblik meer onderbroken. Voortdurend ziet men hopen stenen aan de ene of aan de andere kant van de weg, hoewel de aanblik van de velden enige troost biedt. De boeren bewerken vreedzaam hun velden, zoals in normale tijden.

---

² Thans autonoom gebied in het Noorden van Spanje, tegen de Pyreneeën.

³ Gebied, oud koninkrijk, in centraal Spanje.

⁴ Een verwijzing naar het gildenhuis?

⁵ De auteur vergist zich hier, of verwacht de Mechelse kathedraal met die van Brussel. Mogelijk speelt zijn zuiderse temperament hem parten of laat hij zich meeslepen door zijn gevoelens. Ook is het mogelijk dat hij nooit het centrum van Mechelen zelf bezocht heeft en zijn verslag baseert op enkele vluchtige indrukken. Dit blijkt uit het vervolg van de tekst.

Even voor **Contich** heeft de weg over een grote afstand zijn bomen verloren. Ze liggen naast de weg. Er zijn prikkeldraadversperringen, en grote rollen prikkeldraad. De naam Contich zal met grote letters in de geschiedenisboeken geschreven staan. Zoals de lezer later zal zien hadden in dit dorp gesprekken plaats tussen belegeraars

en belegerden en besprak en tekende men daar de overgave van de vesting⁶. Ook door Contich heeft de oorlog zijn sporen nagelaten...

Een beetje verder rijden we tussen twee forten door. Enkele soldaten doen ons onze paspoorten voorleggen. We zien elektrische trams... Ze komen uit Antwerpen. De weg wordt stilaan een straat. Wij rijden door een van de meest bevolkte buitenwijken. De bevolking bekijkt ons verwonderd. Even later rijden wij **Antwerpen** binnen.

---

⁶ Met de vesting wordt hier naar alle waarschijnlijkheid de Vestingstad Antwerpen bedoeld.

In Memoriam.

**Irene Cloetens
geboren te Melsbroek
op 24 augustus 1928
overleden te Zemst
op 29 mei 2010.**

echtgenote van
Fons Mannaerts

Herinnering.

Afscheid nemen
is met zachte vingers
wat voorbij is dichtdoen
en verpakken in de
goede gedachte ter herinnering...

We dragen ze mee
als een kostbaar geschenk.
Ze moeten een blijvende
bron van vreugde
en kracht worden.

We zullen Irene herinneren als een stille aanwezige met heel veel aandacht en liefde voor de natuur. Een boeket bloemen gaf haar veel vreugde.

We bieden Fons en zijn familie onze diepe en innige deelneming aan en we zullen steeds een gedachte voor Irene hebben.

Juni 1985 – juni 2010 Zilveren jubileum heemkring “de Semse”.

Onder het thema: **Vandaag ziet gisteren, 25 jaar heemkring “de Semse”** ging de academische zitting door in het Erfgoedhuis “de Semse” en een receptie.

In naam van voorzitter Louis Van Relegem, de raad van bestuur en de erevoorzitters Norbert Van Eyken en Fons Mannaerts werden de genodigden welkom geheten.

Het deed deugd dat zoveel personen, heemkringen, verenigingen op onze uitnodiging geantwoord hebben, hartelijk dank. Ook dank aan diegene die om een of andere reden niet konden aanwezig zijn ons toch een proficiat hebben gestuurd. Onze locatie is niet echt geschikt om zoveel volk te ontvangen, niet iedereen had een zitje, maar niettemin zijn we toch blij en fier dat onze vereniging beschikt over een erfgoedhuis met staminee dank zij het gemeentebestuur van Zemst. We danken dan ook zeer hartelijk onze burgemeester en zijn schepencollege.

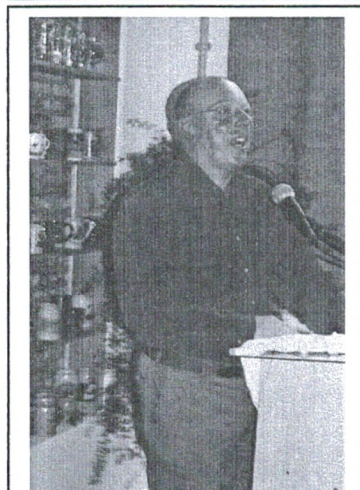

Voorzitter en
Erevoorzitters

Louis Van Relegem

Fons Mannaerts

Norbert Van Eyken

Norbert Van Eyken was medestichter van heemkring “de Semse”, eerste voorzitter en nu erevoorzitter.

Bart Coopman, burgemeester van Zemst.

Beste vrienden, Sta me toe eerst kort de oprichting van heemkring "de Semse" te schetsen, voordat ik de juiste personen in de al dan niet spreekwoordelijke bloementjes zet.

Begin jaren tachtig promootte de staat de tewerkstelling van "Bijzondere Tijdelijke Kaders". Hiervan werd de wedde gesubsidieerd. Zo werden personeelsleden aangeworven voor een jaar met als opdracht een heemkring te starten. Een ander BTK-project kreeg als opdracht wandel –en fietswegen uit te stippelen en daar brochures over te maken. Doch dit terzijde. De heemkring kreeg de naam De Semse. Door de fusie van de gemeenten heeft Zemst verschillende archieven bij elkaar gebracht en door de Vereniging van Steden en Gemeenten laten klasseren. Hoe langer hoe meer voelde men de nood aan ondersteuning via vrijwilligerswerk. Het toenmalige college van burgemeester en schepenen heeft toen verschillende heemkringen

bezoekt en geconstateerd dat er vooral in gebouwen moest worden geïnvesteerd. De Semse kreeg voor hun werking lokalen in de Schranshoeve in bruikleen. Als compensatie kreeg de kring de doelstellingen papieren archiefstukken en voorwerpen te verzamelen en tentoon te stellen, burgers die aan genealogisch onderzoek doen helpen en heemkunde promoten.

Door omstandigheden moest de heemkring de Schranshoeve verlaten en vond het een onderkomen in de vroegere jongensschool en het oude gemeentehuis van Zemst. Daar bouwen ze momenteel aan drie permanente tentoonstellingen: Vondsten van voorhistorische dieren uit het bos van Aa in Zemst-Laar, Hofstade, Elewijt en Weerde, van veldwachter tot rijkswachter en Romeinse nederzetting in Elewijt. De Semse geeft ook een meerwaarde aan het Plein van de Verdraagzaamheid door haar staminee hier uit te baten.

Wie denkt dat het gemeentebestuur alleen maar toekijkt en ziet dat wat de heemkring doet goed is, heeft het mis. Dat de lokalen de juiste kleur hebben gekregen, is een verdienste van enkele leden van het college en de gemeenteraad. De prachtige toog werd verwezenlijkt door de werklieden. Wij willen onze sympathie voor de Semse en haar leden dan ook niet onder stoelen of banken steken. Goed werk moet beloond worden. Vandaar ook dat ik op dit moment de rots in de branding, Colette Vanderbeken, naar voor wil roepen om in naam van de volledige heemkring dit boeket in ontvangst te nemen. Zij krijgt nu wel de bloemen, maar toch wil ik de erevoorzitters Norbert Van Eyken en Fons Mannaerts en de leden van de Semse in naam van het college en de gemeenteraadsleden bedanken voor hun inzet, zij vechten al vijf en twintig jaar tegen de vergankelijkheid.

Maar, genoeg gepraat, laat ons het glas heffen op dit zilveren jubileum. In naam van de gemeente Zemst sta ik er enkel nog op de heemkring nog een lang leven toe te wensen. Houd vol.

dr. historicus Henri Vannoppen, ondervoorzitter heemkunde Vlaams-Brabant, voorzitter van het Erfgoedhuis van Kortenberg, ereburgemeester van Kortenberg.

Op 26 juni 1985 werd de heemkundige kring "de Semse" gesticht in de Schranshoeve te Epegem. De stichters waren: Gerda De Smet, Tom Kardux, Jan Keppens, Norbert Van Eyken, Roger Van Kerckhoven, Georges Van Vaerenbergh, Renaat Van Vlasselaar en Colette Vanderbeken. Voor de gemeente was er Pascal Van Dommele, André Vandermeiren en Louis Van Relegem.

Het werkgebied omvatte de fusiegemeente Zemst met deelgemeenten Elewijt, Epegem, Hofstade, Weerde en de parochie Laar.

De eerste vraag die we ons hierbij stellen in het kader van het 25 jarig bestaan van de heemkring de Semse is: Waar zijn we mee bezig? Wat is heemkunde en wat is er de meerwaarde van?

Heemkunde is niet zo gemakkelijk te omschrijven, hoewel het een wereldfenomeen is. Je kunt zo wel aan heemkunde doen in Nepal als in Canada als in Zemst. Nochtans is de term moeilijk te vertalen. In het Duits hebben we "Heimatkunde", in het Frans zou ik spreken van "l'étude du terroir". We zullen maar beginnen met een definitie, die tijdloos is. Heemkunde is de wetenschappelijke studie van de microkosmos op een multidisciplinaire en interdisciplinaire wijze. Het onderzoek gaat over de microkosmos, de kleine wereld, je gehucht, je dorp, je gemeente, je streek. Uw terrein is klein en wat je onderzoekt is ook beter controleerbaar. De lokale basis is dus een voordeel. Je gebruikt alle soorten wetenschappen: geschiedenis, naamkunde, aardrijkskunde, ecologie, sociologie en de samenwerking van die verschillende wetenschappen zorgt ook voor een meerwaarde. Al wat je onderzoekt of beschrijft moet gebeuren volgens de regels van de wetenschap: kritisch, ruimdenkend, pluralistisch en zo zitten we bij heemkunde.

Een voorbeeld. We krijgen een bruidskostuum bestaande uit jak of blouse en een rok uit 1901. Een artikel hierover houdt in dat men genealogie moet gebruiken –wie was de draagster?-, sociaaleconomische geschiedenis –hoe rijk was de familie van de bruid?-, huizengeschiedenis –waar woonden bruid en bruidegom?-, politieke geschiedenis –waren beide partners wel van dezelfde juiste fanfare?-, snit en naad –welke technieken gebruikte men om deze jurk te maken?-, sociologie – hoe zag men deze feestkledij in de dorpsgemeenschap?-, waarom was ze zwart? Ging men niet

boven zijn stand gekleed? Alleen een heemkundige kan dit probleem van het bruidskostuum oplossen.

Een tweede vraag: Is heemkunde maatschappelijk belangrijk?

Het cultuurbeleidsplan ontstond in 2001 om een kwalitatief en integraal lokaal cultuurbeleid te stimuleren. Erfgoed is belangrijk in dat cultuurbeleidsplan zowel materieel als immaterieel. Ik denk aan monumentenzorg. Geen geschiedenis van gebouwen zonder een heemkring. Zemst is bekend om zijn kastelen: Het Steen en Diependael te Elewijt, Impel, Wolfslinde en Eetvelde in Epegem, het Ambrooskasteel en het kasteeltje Van Nieuwenhuizen te Hofstade, het kasteeltje in het dorpscentrum van Weerde, Relegem en Linterpoorten in Zemst. Hun geschiedenis werd uitgewerkt door de Semse, hun archieven werden geïnventariseerd en vertaald naar leesbare taal door de Semse, denk maar aan het kasteel Impel. Geen monumentenplan zonder het documentatiecentrum van de heemkring. De Semse plaatste gebouwen in de kijker, denk maar aan de expo over "*Landbouw, boerderijen en boeren*" in 1996. Geen deftige straatnamen, huisnamen, appartementsnamen zonder heemkundigen in de heemkring of in de straatcommissie. Ook het immateriële mag niet verloren gaan. Ik denk hierbij aan de expo's "*Volksdevotie in Groot-Zemst*" in 1994 en "*Winterfeesten*" in 1995.

Een derde vraag: Is een eigen stek, een vaste vestingplaats nodig voor een heemkring?

Elke heemkring heeft een eigen stek nodig, een vaste vestingplaats, een documentatiecentrum, een Erfgoedhuis –in Nederland zou men spreken van een Heemkamer-, waar het erfgoed van een gemeente, van dorpsgemeenschappen, van mensen van alle tijden, van families bewaard wordt en gebruikt wordt. Leegstaande gemeentehuizen, leegstaande pastorieën, leegstaande gemeentescholen kunnen daarbij zeer nuttig gebruikt worden. Het voordeel is dat er veel minder verloren gaat. Burgers geven hun historische documenten niet af aan privépersonen, ook niet aan een gemeentehuis, wel aan een Erfgoedhuis, waarvan ze weten dat de archivalia daar goed bewaard worden. Verenigingen komen en gaan. Massa's archieven kunnen binnengebracht worden in Erfgoedhuizen: documenten van Chiro –denkt aan de oproep van Chiro-nationaal vorig jaar- van de fanfares, zelfs archieven van bekende politici uit de gemeente. Dat is allemaal erfgoed van een gemeenschap. De Semse begon in de Schranshoeve te Epegem en heeft nu een vaste stek in de oude jongensschool van Zemst, die omgevormd werd tot het prachtige Erfgoedhuis "*de Semse*". Ik wil ook de gemeente Zemst en de burgemeester en zijn schepencollege feliciteren voor haar inzet om dit Erfgoedhuis mee tot stand te brengen.

Een vierde vraag: Moet de vergaderplaats heemkunde uitstralen?

Een Erfgoedhuis moet ook een vergaderplaats zijn waar al diegenen, die met heemkunde te maken hebben, onderzoek kunnen doen en projecten kunnen bespreken en uitwerken. Een leeszaal voor de bezoekers is dan ook belangrijk. Er moeten ook een cartotheek zijn, een prentenkabinet en een moderne computerinfrastructuur. Genealogie zit in de lift. De Semse speelt daar ook duidelijk op in. Ik denk maar aan de stambomendag, de voordrachten over genealogische onderwerpen, de cursussen oud schrift, de familiegeschiedenissen, die ook in het

tijdschrift geregeld aan bod komen. Een Erfgoedhuis is de ankerplaats van de heemkring in de gemeente. Een website is noodzakelijk. Je moet op een moderne manier bekend worden.

Een vijfde vraag: Moet elke heemkring een museum hebben?

Ik zou voorzichtig zeggen: opgepast voor een museum! En als je er één maakt, specialiseer je dan! Je moet ook enkele antieke stukken, vlaggen, affiches en schilderijen kunnen bewaren. Je kunt ze gebruiken voor een expo of als decoratie van je lokalen. Maak je een museum dan mag je niet in herhaling vallen. Denk maar aan dezelfde ploegen, eggen, vlegels en pikken die in de verschillende 30 musea kunt zien. Musea moeten afgestemd zijn op specialisatie.

De idee om in Zemst in het Erfgoedhuis De Semse drie themamusea op te bouwen past dan ook in dat kader. Een eerste rond de voorhistorische vondsten uit het Bos van Aa, dat is de prehistorie; een tweede rond de vondsten uit de Gallo-Romeinse vicus van Elewijt, dat is de oudheid en een derde rond de ordehandhaving van veldwachter tot Rijkswacht, dat is het Nieuwe Regime.

Een zesde vraag: Is een heemkring onmisbaar voor de gemeente?

Een heemkring is belangrijk voor een gemeente. Geen Monumentendagen zonder heemkringen, geen Erfgoeddagen zonder heemkringen, geen Week van de Smaak zonder heemkringen. Van maatschappelijk nut gesproken. Er zijn heemkringen, die het werk doen van 2 à 3 bedienden op het gemeentehuis als men alles samen telt. Dat wordt dikwijls vergeten! Stel voor dat de gemeenten die drie dagen zouden inrichten met eigen personeel. Dat wordt bijna onmogelijk. Je ziet ook weinig activiteiten wat betreft Monumentendagen, Erfgoeddagen en de Week van de Smaak in gemeenten waar geen heemkringen werken. Heemkringen zijn maatschappelijk uitzonderlijk nuttig. Dus gemeente er niet op besparen.

Een zevende vraag: Moet een heemkring zich terugtrekken in haar eigen gemeente?

Of moeten ze breder denken?

Geen klokkentorenmentaliteit maar samenwerken is de boodschap! Samenwerking is belangrijk voor een heemkring. In een brochure van Brabants Heem, de overkoepeling van Noord-Brabant in Nederland uit 2009 met als titel "*Heemkunde wat is dat eigenlijk?*" kreeg ik een beeld van een oude heemkundige: "*De eenzellige heemkundige van vroeger is vrijwel uitgestorven. Dat was een norske en vooral oude man die in zijn eentje in de boeken zat. Een roofdier dat altijd maar verzamelde, zijn verzameling verstopte en zijn kennis angstvallig voor zich hield*". Gelukkig is die tijd voorbij, zelf de vrouwen hebben de heemkunde veroverd en dat zorgt voor een meerwaarde. De winst ligt nu zeker in de samenwerking zowel tussen de bestuursleden als tussen de heemkringen en dat wil Heemkunde Vlaams-Brabant sterk benadrukken. Het is een actie van vrijwilligers voor vrijwilligers.

Het jaarlijkse thema van de provinciale vergadering met drie sprekers –elk 20 minuten spreektijd– moet toepasbaar zijn in elke heemkring: in 2008 "*energie*" in Rotselaar, in 2009 "*landbouw*" in Bertem, in 2010 "*industriële archeologie*" in Vilvoorde, in 2011 "*kloosters*", in 2012 "*het dagelijks leven in de middeleeuwen*". Het begint dikwijls met vijftig vragen rond een thema en met de bronnen, die men daarvoor kan gebruiken. Alle kringen springen mee op de wagen en nieuwe onderzoeksterreinen worden ontgonnen. De geschiedenis van het dagelijks leven in

al zijn facetten in die verschillende periodes wordt zeker niet over het hoofd gezien. Dat is nu eenmaal "in". Men doet ook aan netwerkvorming. Het is niet altijd zo belangrijk wat je kent, maar wel wie je kent. Er zijn ook cursussen, die georganiseerd worden, zoals de geschiedenis van de fanfare, van de sportverenigingen en de geschiedenis van de jeugdverenigingen.

De hoogtepunten mogen we zeker niet vergeten zowel voor Zemst als voor Vlaams-Brabant. Op zondag 26 mei 1991 had in Zemst de provinciale vergadering plaats rond het thema "Kastelen". Dat was nog de tijd van de Schranshoeve. In 2005 had de landdag van Heemkunde Vlaanderen plaats in Elewijt. De heemkring "de Semse" Kreeg de prijs voor Heemkunde van Heemkunde Vlaams-Brabant voor haar inzet op historisch gebied. Dezelfde prijs werd ook uitgereikt te Affligem in 2007 aan Colette Vanderbeken, secretaris van de heemkring "de Semse" en voorzitter van Heemkunde Vlaams-Brabant en om niet te vergeten de 1ste vrouw in het nationaal bestuur van Heemkunde Vlaanderen. De vrouwenemancipatie in de heemkunde begon vanuit Zemst.

Niemand zal de toneelopvoeringen in 1996 vergeten in het kader van de tocht langs de Romeinse weg Rumst-Elewijt-Taviet en de historische presentatie voor d'Oude School te Weerde, waar een middeleeuwse markt georganiseerd werd in het kader van de tocht Sint-Truiden-Leuven-Aalst in 1998. De Semse stond toen klaar om de burcht van Grimbergen in te nemen gelukkig zonder wapens en met een historische evocatie voor het Prinsenkasteel.

De ergste zaak mogen we ook niet vergeten. Dat was een zonnige zondag 25 mei 1997 wanneer de provinciale vergadering "Een nieuwe kijk op de adel in Vlaams-Brabant" georganiseerd werd. De parochiezaal van Perk was besproken, maar een ramp. Er waren niet minder dan 280 ingeschrevenen. De Semse redde toen het land. De voordrachten zouden plaats hebben in d'Oude School te Weerde, boven en beneden. Elke spreker zou om het half uur van verdieping verwisselen. De kerk van Everberg zat stampens vol en Fons Mannaerts, onze hoffotograaf, plakte twee foto's aan elkaar waardoor de kerkgang bij deze illustere dag haar maximum bereikte. De pastoor van Everberg was jaloers op "de Semse". Over de timing zullen we niet veel zeggen, om 10 uur 's avonds keerden de zes bussen huiswaarts na een receptie in de oranjerie van het kasteel van Perk. Niemand morde die dag. Het hoogtepunt voor de heemkunde in Vlaams-Brabant dankzij "de Semse".

Niet te vergeten Fons Mannaerts. Hoeveel foto's heeft erevoorzitter Fons gemaakt en elke heemkring maakt er gebruik van. Dank zij hem hebben, we een ruim heemkundig archief voor Zemst maar ook voor Vlaams-Brabant. Ook dank aan de Gidsenbon Dijleland die altijd mee de grote activiteiten uitwerkte. In Vlaams-Brabant is geen concurrentie, allen maar samenwerking en daarin heeft "de Semse" een grote rol gespeeld.

Drie voorzitters volgden elkaar in een periode van 25 jaar in de Semse op: Norbert Van Eyken, Alfons Mannaerts en Louis Van Relegem. Ze stonden en staan met hun bestuur, hun vrijwilligers en hun leden borg voor een mooie toekomst voor de

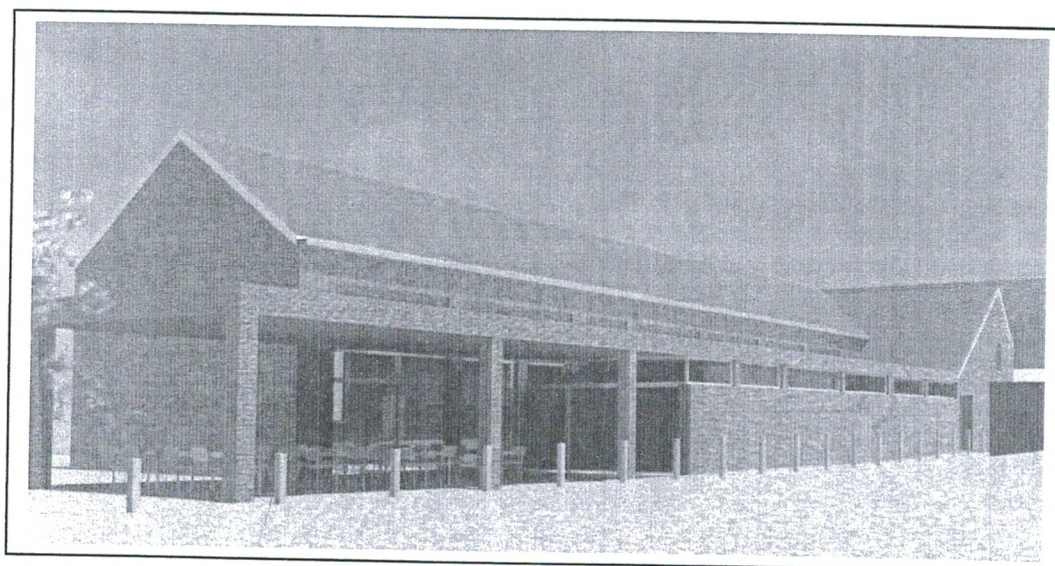

heemkunde in Zemst met hun expo's, hun voordrachten, hun uitstappen, hun historisch tijdschrift. "De Semse" is een parel aan de kroon van de gemeente Zemst.

Burgemeester, voorzitter, erevoorzitters, bestuursleden, u mag terecht fier zijn om in Zemst te kunnen beschikken over en te kunnen meewerken aan de heemkundige kring "de Semse"! Deze kring is een model voor Vlaams-Brabant en is op weg naar goud. Een twijfel er niet aan: binnen 25 jaar kom ik terug om de huldigingspeech te houden! Dan worden jullie koninklijk!

Toekomstbeeld

Uitstap naar Nederland - op 26 juni 2010. De Nederlanden tussen Willem van Oranje en Alva.

Colette Vanderbeken

2010: een Nederlands jaar?

De 16de eeuw was er in onze dorpen de strijd tussen "*Rooms en Protestants*", tussen Alva en Willem van Oranje. Elk dorp heeft ermee te maken gehad. In 1815/1830 maakten onze gemeenten 15 jaar deel uit van het Koninkrijk der Nederlanden onder koning Willem I.

Met 75 personen waren we op koffiepauze in het AC Restaurant Hendrik-Ido-Ambacht bij Dordrecht. Het werd een warme dag.

Delft.

Delfst Blauw.

Ons eerste bezoek was aan de "*Koninklijke Porceleyne Fles/Royal Delft*". Het bedrijf gaat terug tot 1653 en het is het laatste bedrijf dat Delfts blauw maakt. Tussen 1895 en 1980 werd in het bedrijf ook bouwkeramiek gemaakt. In 1600 voerde de Verenigde Oost-Indische Compagnie Chinees porselein in, dat was de inspiratiebron voor het Delfts blauw. We volgden het hele productieproces van het mengen van de grondstoffen tot de verkoop van het eindproduct.

De vloeibare klei (een mengsel van klei, porseleinaarde of kaolien, kwarts, veldspaat en krijt) wordt in een gipsen mal gegoten. Deze mal kan tot 50 à 80 maal gebruikt worden. De eerste keer wordt er gebakken op 1100° celsius. De bak en afkoelingproces duren 24 uur. Op het biscuit worden dan lijnen aangebracht met houtskool, dan volgt de decoratie. Men verft de keramiek met zwarte verf. In de oven heeft een chemische reactie plaats door het kobaltoxide in de zwarte verf en de zwarte tekening wordt Delfts blauw. Hierop volgt het glazuren. Een tweede bakbeurt duurt 24 uur, afkoeling inclusief. Het totale productieproces van een Delftse vaas duurt 1 week.

De schilders krijgen in het bedrijf zelf een opleiding van 1 jaar en na 4 jaar zijn ze goed voor het vak. Na 10 jaar is men meester-schilder. Elk artikel dat met de hand geschilderd is, is te herkennen aan het merkteken en jaarcodes

In het bedrijf maakt men vier soorten keramiek: Delfts Blauw met duidelijke Chinese invloed; de polychroomtechniek met invloed van Spaanse en Italiaanse majolica; Rood, Blauw en Goudenaardewerk, ook wel Pijnacker genoemd gaat terug tot de 17de eeuw met invloed van Japanse Imari porselein; Delfts Zwart, dit zwart werd ook

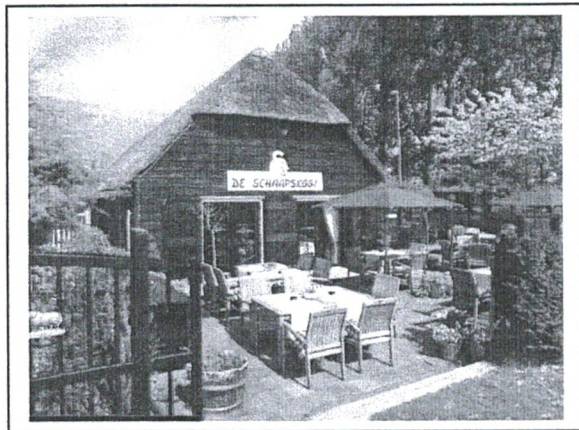

al in de 17de eeuw vervaardigd en opnieuw door de fabriek geïntroduceerd in 1978 tijdens het 325 jarig bestaan. Er is ook een tijdje Delfts Groen en Delfts Wit geweest. In het museum is het tegelplateau met de "Nachtwachter" van Rembrandt, het is de eerste en enige dat het in Delfts Blauw en op ware grootte is uitgevoerd. Het bestaat uit 480 tegels. Twee meester-schilders hebben er gedurende één jaar aan gewerkt tijdens het Rembrandtjaar. Het is verkocht aan een anonieme koper maar is in bruikleen in het museum.

Opvallend is de "Tulpenvaas". Tulpen waren in de 17de eeuw zeer duren bloemen, in elk gaatje van de tulpenvaas werd een tulp tentoongesteld. Met de tulpenvaas konden rijke mensen laten zien hoe welvarend ze waren.

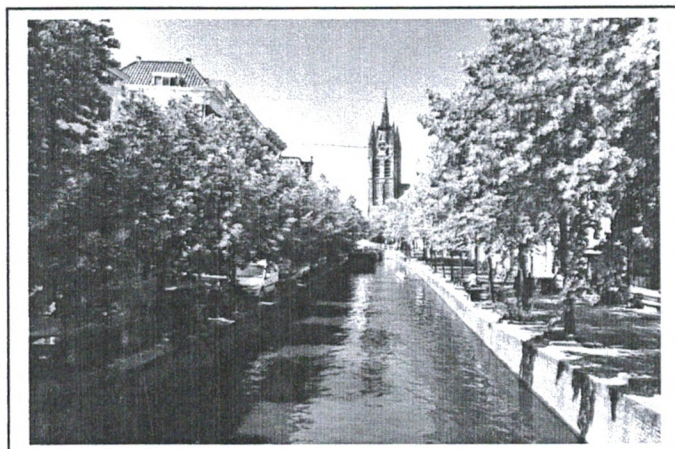
Sinds 1915 geeft Royal Delft Delftsblauwe kerstborden uit en dit is uitgegroeid tot een jaarlijkse terugkerende traditie.

Diner in de Schaapskooi.

Het menu omvatte:

- Gerookte forelfilet met limoensaus;
- Varkensmedaillon met champignonsaus, gemengde salades, groente, frites en gebakken aardappelen;
- Coupe pêche melba;
- Koffie.

De Delftse grachten.

Een rondvaart met boten door de Delftse grachten. Delft heeft met linden omzoomde binnengrachten, schilderachtige bruggetjes, deftige woningen en merkwaardige historische gebouwen. De stad kreeg haar naam van de gracht de Oude Delf. In 1246 werd door graaf Willem II de nog kleine nederzetting "DELFF" de eerste stadsrechten gegeven. Het is pas in 1355 dat de

letter (T) er is bijgekomen. In 1389 werd de Schie met de Maasmonding verbonden waardoor het een heuse zeehaven werd: Delfshaven. (Op de achtergrond de Oude Kerk)

Delft is de stad van de bekende schilders Johannes Vermeer (Delft 1635/1675), Jan Steen (Leiden 1626/1679), Antoni Van Leeuwenhoek (Delft 1632/1723), hij is de uitvinder van de microscoop.

We vaarden langs de Grote Markt met de handelshuizen, het boterhuis, de waag, de oude kerk, de bierbrouwerijen (in 1600 waren er 200 brouwerijen in de stad), de visbrug, (een Venitiaanse brug, werd aan een viskoopman geschonken door de stad Venetië), de potterijen, de Sint-Stevensbrug, de haven van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (specerijen en Chinees porselein) in de Oude kolk, het rococohuis, de Oude kerk, het Prinsenhof, de rijke huizen van de dijkgraven, het meisjesweeshuis, het kleinste huis van de lijfarts van Willem van Oranje, het jongensweeshuis, het huis van Jan Steen met zijn brouwerij.

In 1536 vernielde een brand het grootste deel van de stad en in 1654 werd Delft door een buskruid ontploffing geteisterd.

In 1568 kwamen de Nederlanden in opstand tegen hun vorst, de koning van Spanje. De leiding van de opstand was in de handen van Willem van Oranje, het was vooral een opstand tussen de katholieken en protestanten. Delft koos in 1572 de zijde van de prins. Dat betekende o.m. dat de Oude en de Nieuwe kerk overgingen in "gereformeerde" handen. De tien kloosters die Delft telde werden opgeheven.

Een korte wandeling door de stad.

Het gebied waarin Delft ligt, was vroeger een woest veengebied. Waarschijnlijk in de 11de eeuw is men met de ontginning begonnen.

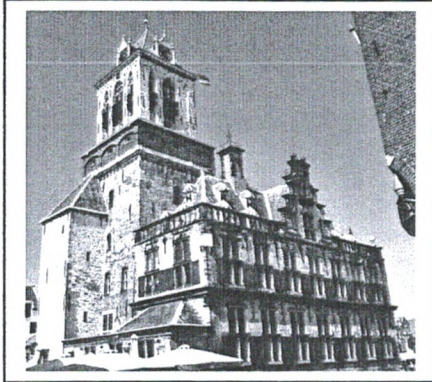
In 1246 werd door graaf Willem II de nog kleine nederzetting "DELFT" de eerste stadsrechten gegeven. Het is pas in 1355 dat de letter (T) er is bijgekomen. In 1389 werd de Schie met de Maasmonding verbonden waardoor het een heuse zeehaven werd: Delfshaven. Delft was een marktplaats voor producten werden verhandeld van het omliggende land. Vooral boter en bier waren beroemd. In 1600 waren er 200 brouwerijen te Delft.

In 1536 vernielde een brand het grootste deel van de stad en in 1654 werd Delft door een buskruid ontploffing geteisterd.

In 1568 kwamen de Nederlanden in opstand tegen hun vorst, de koning van Spanje. De leiding van die opstand was in de handen van Willem van Oranje, het was vooral een opstand tussen de katholieken en protestanten.

Delft koos in 1572 de zijde van de Prins. Dat betekende o.m. dat de Oude en de Nieuwe kerk overgingen in "gereformeerde" handen. De tien kloosters die Delft telde werden opgeheven.

De markt is het hart van de historische stad en heeft de middeleeuwse rechthoekige vorm door de eeuwen heen behouden. Van de ene kant het wereldlijk gezag, de ander kant het geestelijk gezag. Het stadhuis is in 1620, na brand, rond de toren "Het Steen" gebouwd. De toren was een gevangenis, er zijn nog steeds de middeleeuwse foltertuigen aanwezig. Op het gerechtsplatform werd de Fransman Balthazar Gerards, moordenaar van Willem van Oranje, gevierendeeld.

De historische binnenstad van Delft bestaat uit elf eilandjes met 80 bruggen, de markt was vroeger een eiland met acht bruggen.

De Nieuwe kerk met de Koninklijke crypte. De toren van de kerk is gebouwd tussen 1396 en 1496, hij is 108,75 meter hoog. De trap telt 356 treden. De Nieuwe kerk is gebouwd tussen 1383 en 1510. Ze was toegewijd aan de Heilige Maagd Maria en Sint Ursula was de 2de beschermheilige. Sinds 1572 is de Katholieke kerk overgegaan naar de reformeerden.

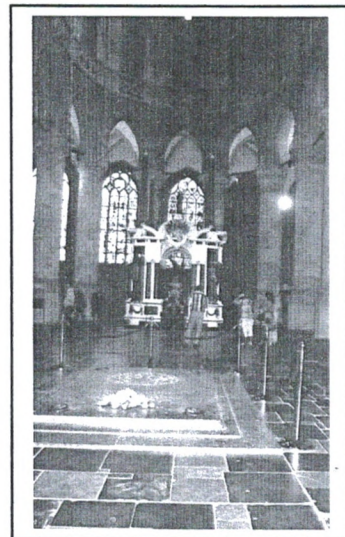
In de kerk het praalgraf van Willem de Zwijger in wit en zwart marmer uitgevoerd door de broers de Keyser in 1614/122; aan zijn voeten een hondje, vóór het graf een bronzen beeld van de Roem met open gespreide vleugels. Onder het praalgraf de grafkelders van de prinsen en prinsessen van het huis Oranje-Nassau. In de gaanderij, 22 zuiltjes van wit en zwart marmer, een bronzen zittend beeld van de prins geharnast met een veldheerstaf. In de nissen staan bronzen beelden van vrijheid, recht, geloof en kracht.

Rechts in het koor, praalgraf van koning Willem I (1772/1843), sarcofaag van grijs graniet met zwarte rand, waarop marmeren liggend beeld van de vorst aanleunend tegen een leeuw, gemaakt door de Borgerhoutenaar Willem Geefs.

Achter het koor, witmarmeren praalgraf van Prins Willem George Frederik van Oranje (+Padua 1799).

In het dwarschip en koor, een reeks van 16 genummerde glasramen:

1. koninginnenvenster
2. Zeeuws wapenvenster
3. Mozes en de wet
4. gelijkenis der talenten
5. geboorte van Kristus
6. Profetie van Daniel
7. Intocht des Nassau's in de Nederlanden
8. Prins Willem en figuren uit zijn leven
9. Oranjevenster
10. Willem III en Maria Stuart
11. Vorstinnenvenster
12. dienende liefde
13. zegende kristus
14. Openbaring van Joannes
15. Geuzenvenster
16. Hugo de Groot

De familie van het Nederlandse Koninklijke en het huis Oranje-Nassau worden begraven in de kelder die bestaat uit een kleine en grote ruimte. 45 familieleden liggen er begraven. Bij elke Koninklijke begrafenis wordt de grote zware steen met vier koperen ringen midden in die open ruimte voor het kerkkoor geopend.

Sinds 1886 staat het standbeeld van Hugo De Groot, groot schrijver, grondlegger van het internationale volkeren –en zeerecht.

Op de markt, in het pand "*In den beslagen Bijbel*" werd in 1477 de eerste Nederlandstalige Bijbel gedrukt (nu een broodjeszaak).

In de Voldersgracht en de hoek van de Oudenmanhuissteeg stond het huis "*Mechelen*" (afgebroken), het was de woning waarin het gezin Vermeer woonde in 1641. Een groot deel van het leven van Johannes Vermeer speelde zich af op en rond de Markt. Zijn bekendste schilderijen is: "*Zicht op Delft*" en het "*Meisje met de parel*"

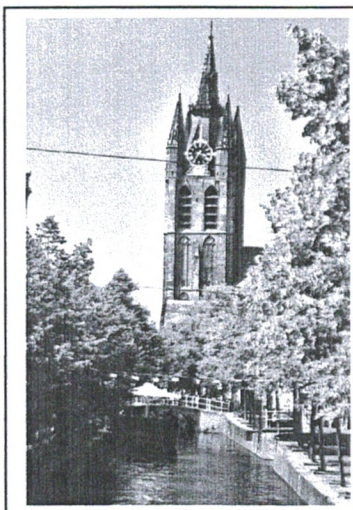
Op de Voldersgracht staat "*de Kaershof*" uit 1598. Visbanken en de Cameretten in de Halssteeg. Al sinds de middeleeuwen wordt op die plek vis verkocht. Op het plein deden de Lombarden (geldschieters/woekeraars) de bankzaken in kleine kantoortjes, vandaar de naam "*de cameran of cameretten*". De koekoppen op een gebouw herinneren aan de vleeshal.

Achter het stadhuis, markt n° 11 is de stadswaag, waar alle goederen zwaarder dan tien pond gewogen moesten worden. Ook de goud –en zilversmeden en de apothekersgilde waren er gevestigd.

Markt n° 17 is het stads boterhuis, daar werd de echte Delftse boter verhandeld. Onder de boterbrug was een lange duiker aangelegd die dienst deed als frisse stapelplaats voor het stockeren van de boter.

Op de Oude Langendijk staat de rooms katholieke kerk in neogotische stijl uit 1875/1882.

Op de Oude Delft, n° 116 staat het Heilig Geestzustershuis uit 1587. In de n° 118 was een meisjesweeshuis sinds 1789. Op de hoek de kapel toegewijd aan Sint Hyppolytus.

De oude kerk is de 1ste parochiekerk van Delft en gebouwd in tufsteen.

De Mechelse bouwmeester Keldermans bouwde de kerk om tot een laatgotische kruisbasiliek in natuursteen. Het werk werd nooit beëindigd. In de Oude kerk liggen meer dan 1400 familiegraven. De graven van Piet Hein (1577/1629), admiraal Maarten Tromp (1598/1653), gedenksteen van Johannes Vermeer (+1675), Elisabeth van Marnix van Sint Aldegonde echtgenote van Charles Morgan, Anthony van Leeuwenhoek. De kerk was toegewijd aan de Heilige Hippolytus, later aan de heilige Bartholomeus.

De toren van de Oude kerk is gebouwd tussen 1325 en 1350. Tijdens de bouw is de toren gaan zakken, hij staat 1.96 meter uit het lood. Er hangt de Trinitasklok van 9000 kg in de toren. Vanwege de belasting op de scheve toren, wordt de klok alleen geluid bij Koninklijke begrafenissen. Op het uur slaat een hamer tegen de stil hangende klok.

De Oude kerk heeft drie orgels, het hoofdorgel(1857) omvat 41 stemmen, verdeeld over drie klavieren en een vrij pedaal en telt 2580 pijpen.

Willem van Oranje voelde zich bedreigd in Den Haag. In 1572 kwam hij met zijn gezin en hofhouding in het Sint-Agathaklooster vestigen. Sindsdien staat dat gebouw bekend als het "*Prinsenhof*". Hij koos voor Delft omdat het een van de best verdedigbare steden van Holland was. Willem van Oranje was in 1580 door de Spaanse koning Filips II vogelvrij verklaard, hij loofde 25.000 gouden kronen uit aan degene die hem vermoord. In 1584 werd Willem van Oranje er door de rooms-katholieke Fransman Balthazar Gerards vermoord.

De twee kogelgaten zijn nog steeds zichtbaar in het museum "*Het Prinsenhof*". Delft had als belangrijke handels – en zeehavenstad een groot aandeel in de oprichting van de V.O.C. (Verenigde Oost-Indische Compagnie) in 1602. De handel in specerijen en porselein bracht rijkdom te Delft.

Op de Oude Delft n° 169 is de archiefdienst gevestigd, de prachtige gevel is versierd met het "*wapen van Savoyen*". Het dateert uit 1565.

Op de oude Delft n° 167 is sinds 1645 het bestuurscentrum van het "*Hoogheemraadschap*" van Delfland gevestigd. De gevel is versierd met de wapenschilden.

Op n° 147 van de Oude Delft staat het kleinste huisje. Daar woonde de lijfarts van Willem van Oranje. Het huis heeft twee deuren, een kleine en een grootte, de tweede was voor de koning.

In 1847 werd Delft op het spoorwegnet aangesloten, dit betekende dat de stadswallen verdwenen. Op de Oostpoort na werden alle stadspoorten gesloopt.

Brielle of Den Briel.

In de 11de en 12de eeuw bestond Voorne uit een verzameling kleine en grote eilandjes, slikken en zandplaten.

Er vestigden zich boerenfamilies, die de moerassige veengronden ontgonnen. Deze in cultuur gebrachte gebieden werden echter regelmatig door de Noordzee en de Maas overstroomd en verwoest.

In het begin van de 13de eeuw langs de polder Rugge werd een stuk land ingedijkt dat de naam Oosterland kreeg. Hier vormden de mensen de nederzetting Maerlant en later ontstond iets zuidelijker tegen de dijk, het dorpje Den Briel. De huidige Brielse Voortstraat en Nobelstraat zijn de zichtbare restanten van deze dijk.

In 1280 kreeg Albrecht van Voorne de toestemming twee vuurbakens op te richten. De belasting die de schepen moesten betalen, daarvan ging de opbrengst deels naar de kerk en deels naar de Heilige Geest, de instelling die zorg droeg voor de armen. Het boek uit 1407 over het middeleeuwse gewoonterecht zoals dat in die tijd werd gehanteerd is bewaard.

Brielle kende in de eerste eeuwen van haar bestaan een rijk Rooms leven.

In 1417 werd de eerste steen gelegd van de (tegenwoordige protestantse) Sint-Catharijnekerk. Het moest een basiliek met gigantische afmetingen worden, maar de plannen van de bouw werd door verschillende hindernissen verhinderd, brand, instorting e.a.

Het Sint-Catharijnaklooster was het grootste van Brielle, alleen nog een poortje blijft er van over. Margaretha van York stichtte in 1483 het Clarissenklooster met toestemming van paus Sixtus. Het Brigittenklooster dateert uit 1485.

Gerard van Voorne verleende Brielle op Sint-Andriesdag, 30 november 1330, de stadsrechten en vijf jaar later kreeg de stad het recht versterkingen aan te leggen. In 1342 is rond de gehele stad een gracht aangebracht. De stadsmuur verloor haar functie aan het eind van de 16de eeuw.

Op 1 april 1572 verwierf Brielle een bijzondere plaats in de geschiedenis. De stad werd door de geuzen ingenomen. Sindsdien is het spreekwoord "*Op 1 april verloor Alva zijn Brill*". Het stadswapen draagt vanaf die tijd de leus "*Libertatis Primitiae*", eersteling der vrijheid.

Op het einde van de 17de eeuw namen de Staten het besluit om Brielle op een ingrijpende wijze van nieuwe verdedigingswerken te voorzien.

In de 19de eeuw, heeft de stad het moeilijk. De haven verzandde en Brielle verloor gaandeweg haar positie als Zuid-Hollandse handelsstad. Grote zeewaardige schepen werden er niet meer gemaakt. Ook de Franse overheersing, had de stad geen goed gedaan. De stad trok zich terug binnen haar vestingsas, daarmee is de eeuwen oude vesting goed bewaard gebleven. Het historisch patroon van het centrum is in de voorbije 200 jaar nauwelijks gewijzigd.

Buiten de stad ligt het martelarenveld, waar 19 martelaren van Gorkum zijn ter dood gebracht, er staat een monument en kapel.

De watergeuzen waren mannen uit alle lagen van de bevolking, die moesten vluchten voor de Spaanse overheersing. Ze hadden zich verenigd en een vloot opgebouwd. Op 1 april 1572 was een gedeelte van de vloot op weg naar Emden. Door de hevige wind werd de vloot voor Den Briel gedreven. De bevelhebber Lumey stemde erin toe de stad niet te plunderen en Den Briel te bewaren voor de Prins van Oranje. Door de lange onderhandelingen op het stadhuis ramden de geuzen de Noordpoort met een scheepsmast en vestigde ze hun geuzenvlag.

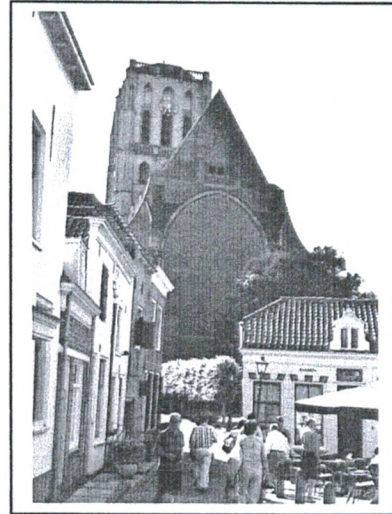
Stadswandeling in Brielle.

Aan de markt, uit de 17de eeuw het stadhuis met in de gevel de wapenspreuk "*Libertatis Primitaes*", (eerstelingen der vrijheid). Het staat op de plek van een vroeger gebouw uit de 14de eeuw. De huidige gevel werd gebouwd in 1791 door architect Johannes Westenhout

Vanuit de Koopmansstraat heeft men een prachtig zicht op de kerk. Op het pleintje komen vijf straten bij elkaar. De

pomp in het midden draagt het jaartal 1590.

Op de hoek van de koopmansstraat en Venkelstraat ziet u het zogenaamde Waagegebouw en voormalige staatsgevangenis (1623)

Recht tegenover staat een gebouw waar in 1593 de Latijnse school was gevestigd.

In de Venkelstraat neemt u het eerste straatje rechts, het Heultje naar de Gotische kerk, eertijds Sint-Catharijne, nu hervormde kerk. Het is een onvoltooide kruisbasiliek waarvan alleen het driebeukig schip van zijkapellen voorzien zijn en de ingebouwde toren tot stand zijn gekomen in 1462/1482.

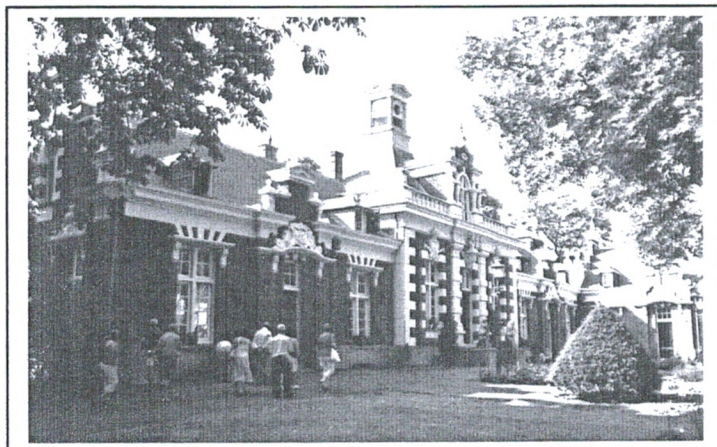
Het vervallen Brigittepoortje, het enige wat nog herinnert aan de vijf kloosters binnen het ommuurde Brielle van voor 1572.

De Murelastichting is door pastoor/notaris gesticht voor de wezen. Hij liet zijn woonhuis in Brielle na voor de vondelingen en legde daarmee de grondslag voor een inrichting van weldadigheid. (*Murela werd in 1557 vanwege zijn reformistische gezindheid als ketter tot de brandstapel veroordeeld*).

De bejaardenwoningen horen ook bij de Murelastichting.

In de Langestraat n° 29 "*Dit is in de Koremaet*", herinnert aan de Korenmarkt die in de 16de eeuw werd gehouden. Tegenover de "*Koremaet*" ziet u twee middeleeuwse panden. Links van het steegje "*het Raas*", een voormalige wagenmakerij en rechts een pand uit 1565. De gevelsteen draagt het wapen van de rentmeester van het vroeger Hof van Voorne, Jan van Duivenvoorde.

Via het Raas komt u op het Asylplein. Dit prachtige pand is geschonken door de bevolking voor 300 jaar bevrijding van Den Briel door de Watergeuzen. Aan de ingang het wapen en het borstbeeld van Willem van Oranje. Er waren oude en gebrekkige zeelieden ondergebracht.

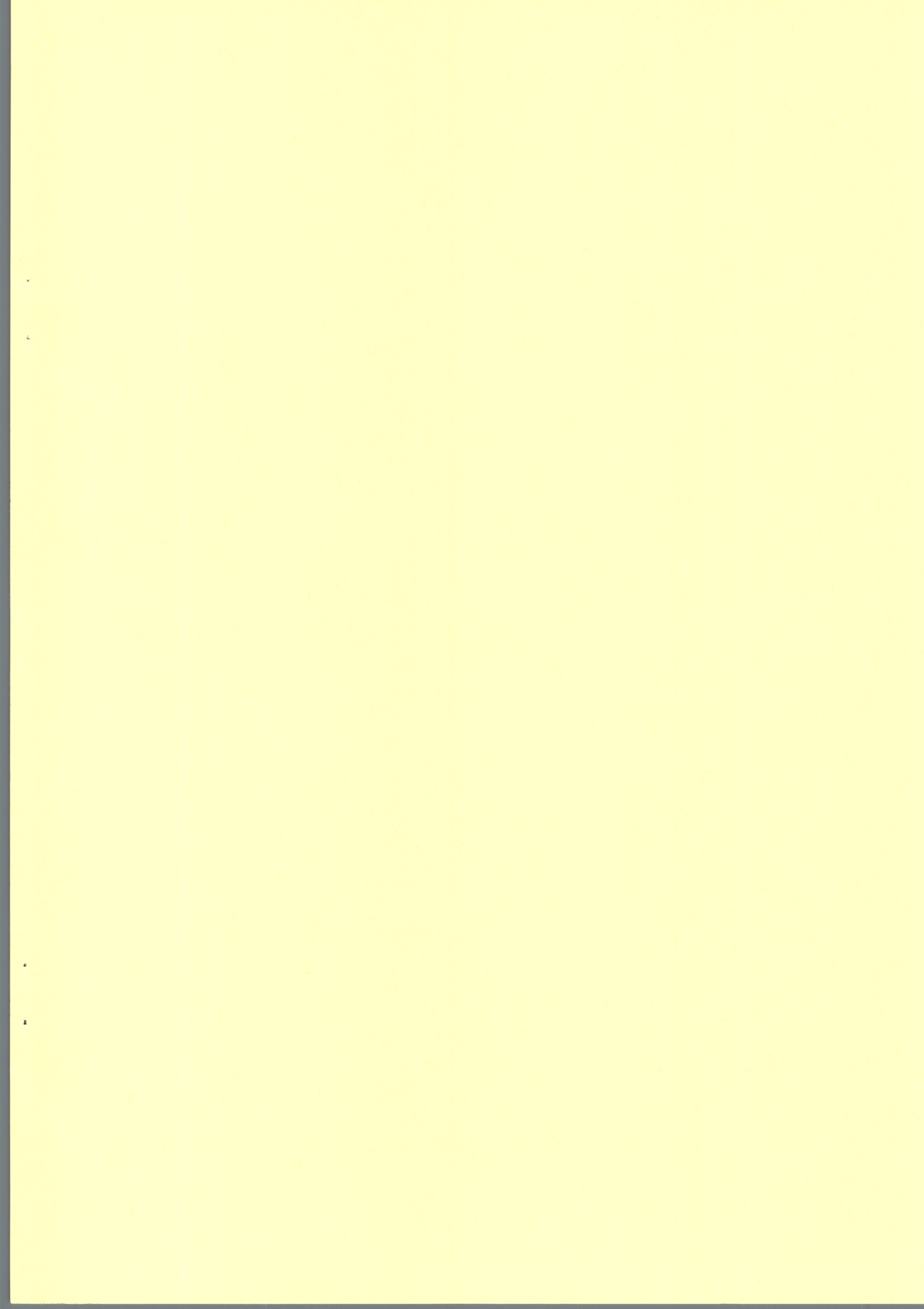
Aan het standbeeld van koningin Wilhelmina staat een spreuk op het wegdek "*Nyet sonder Godt*". Dit waren de woorden van Maertgen Willemsdochter, een vrouw die hier in 1628 op de brandstapel de dood vond, nadat ze acht maal getrouwd was en vijf van haar echtgenoten en acht kinderen om het leven bracht. Ze waren niet godsvruchtig genoeg!

Deze uitstap is een organisatie: Heemkunde Vlaams-Brabant, Gidsenbond Dijleland, Erfgoedhuis Kortenberg, de heemkringen van Bekkevoort, Bertem, Boormeerbeek, Erps-Kwerps, Haacht, Herent, Huldenberg, Kortenberg, Meerbeek, Overijse, Rotselaar, Steenokkerzeel, Tervuren, Zemst.

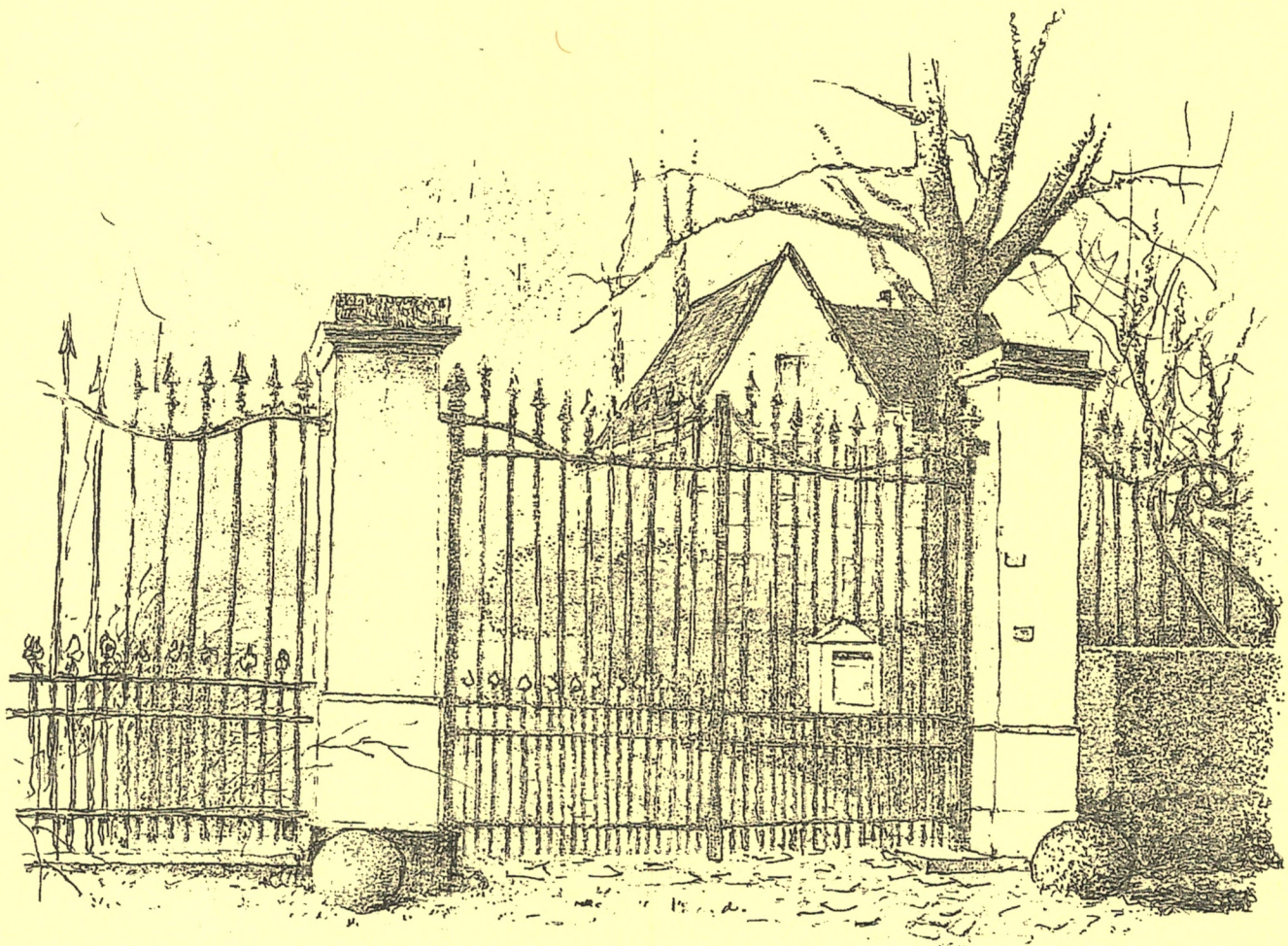

**Illustraties: Voorpagina: Verdwenen Kattenhuis/Eppegem
Veldkapel "De Don" /Zemst
Kerk/Zemst
Rubenskasteel/Elwijt
Weerdemolen/Weerde**

Achterflap: Kasteel "Van den Nieuwenhuyse"/Hofstade